

סקירת וניתוח מדיניות סיוע לעסקים בישראל ובמדינות מפותחות בתקופת משבר נגיף הקורונה

כתיבה: מאיר אזנקוט, נעם בוטוש, כלכלנים | אישור: עמי צדיק, מנהל המחלקה לפיקוח תקציבי

תאריך: כ"ד סיון תש"ף, 16 ביוני 2020

סקירה כלכלית

תוכן עניינים

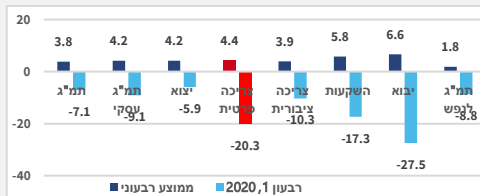
2	תמצית	
4	1. הסביבה העסקית	
4	1.1 השינוי בתוצר ומרכיביו	
6	1.2 ענפי הכלכלה	
8	1.3 עסקים קטנים ובינוניים	
8	1.3.1 דמוגרפיה ושיעור הישרדות	
9	1.3.2 משקל עסקים קטנים ובינוניים בתעסוקה, בתוצר ובאשראי	
12	1.3.3 תחזיות השפעת המשבר על עסקים קטנים ובינוניים	
13	2. כלי הסיוע של הממשלה לעסקים בישראל בעקבות משבר הקורונה	
13	2.1 כלים פיסקליים	
13	2.1.1 פירוט הכלים	
15	2.1.2 יישום הכלים	
16	2.1.3 הערות על כלי הסיוע לעסקים	
18	2.2 כלים מוניטריים	
18	2.2.1 פירוט הכלים	
19	2.2.2 יישום הכלים	
20	3. סיוע לעסקים במדינות המפותחות בעקבות משבר נגיף הקורונה	
20	3.1 ארצות הברית	
21	3.2 בריטניה	
22	3.3 גרמניה	
23	3.4 צרפת	
23	3.5 איטליה	
24	3.6 אוסטרליה	
24	3.7 בלגיה	
25	3.8 הולנד	
26	3.9 שוודיה	
26	3.10 שווייץ	
27	3.11 דנמרק	
28	3.12 אירלנד	
28	3.13 ניו זילנד	
29	3.14 הונגריה	
29	3.15 טורקיה	
30	3.16 אסטוניה	
30	3.17 סין	
31	3.18 קולומביה	
31	3.19 ליטא	
32	4. ניתוח כלי הסיוע לעסקים והשפעתם	
33	4.1 קרנות אשראי בערבות מדינה	
33	4.1.1 הקרן הייעודית בישראל	
34	4.1.2 קרנות בערבות מדינה בעולם	
37	4.2 דחייה של תשלומי הלוואות לבנקים	
38	4.3 השוואת כלי הסיוע	
40	4.4 צמיחה ברבעון הראשון של 2020	
41	4.5 תחזיות לשנים 2020 ו-2021	
43	4.6 סיכום: השפעת המשבר הכלכלי על העסקים הקטנים והבינוניים	
44	נספח – נתונים על תחלואה בישראל	

תמצית

מסמך זה נכתב לקראת דיונים בוועדת הכספים בנושא תוכניות הסיוע של הממשלה לעסקים. במסמך מוצגים נתונים על המגזר העסקי בישראל, סקירה של כלי סיוע לעסקים בישראל ובמדינות מפותחות וניתוח השפעת המשבר על המגזר העסקי, בדגש על מגזר העסקים הקטנים והבינוניים.

נגיף הקורונה התפרץ בסין בחודש דצמבר 2019 ומאז נחשפו מדינות רבות לנגיף. ב-11 במרס 2020 הכריז ארגון הבריאות העולמי על התפרצות הנגיף כפנדמיה, ובעקבות כך הוטלו הגבלות במדינות רבות בעולם. הגבלות אלו הובילו להשבתה מלאה או חלקית של עסקים רבים **ולמשבר כלכלי עולמי**. בישראל עוצמת ההגבלות היתה גבוהה והן הוטלו מוקדם יחסית. ממשלות בעולם הפעילו כלי מדיניות לסיוע לעסקים לשרוד את תקופה הסגרם, ולהביא להאצת הכלכלה לאחר הסרתם.

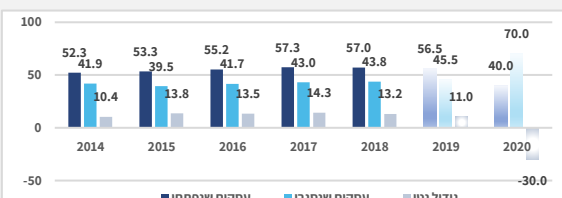
ברבעון הראשון של 2020, אשר כלל את חודש מרץ 2020 במהלכו הוטלו ההגבלות, ירד התוצר בשיעור חד של **7.1%**. בתרשים משמאל השינוי בתוצר ובמרכיביו ברבעון הראשון של 2020 בהשוואה לממוצע של 16 הרבעונים הקודמים.

המפולת במרכיבי התוצר ברבעון הראשון של 2020 היא בעיקר **בצריכה הפרטית (-20.3%)**, בעיקר ענפים עתירי עבודה בשכר נמוך יחסית ועסקים קטנים ובינוניים. **היצוא** ירד באופן המתון ביותר (**-5.9%**), בעיקר ענפים עתירי עבודה בשכר גבוה יחסית ועסקים גדולים. בעקבות

ההגבלות שהוטלו על המשק, בחודשים מרץ ואפריל 2020 למעלה מ-1 מיליון עובדים הוצאו לחל"ת או פוטרו ושיעור דורשי העבודה הגיע לכ-27.8%, בעיקר בענפים מרובי עסקים קטנים ובינוניים כגון מסחר קמעונאי.

לפי תחזית, בשנת 2020 צפויים להיסגר כ-70,000 עסקים ותחול ירידה נטו של כ-30,000 בכמות העסקים, כמוצג

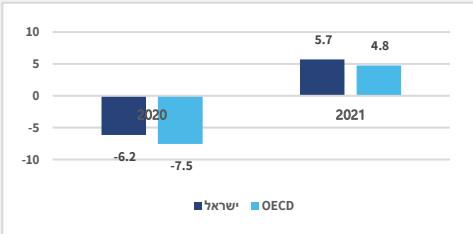
בתרשים משמאל. שיעור סגירת העסקים צפוי לגדול בכ-50% לעומת גידול של 25% בממוצע עולמי, הסיבות העיקריות לשיעור סגירה גבוה יותר בישראל הן: איתנות פיננסית נמוכה יחסית, מינוף פיננסי גבוה יחסית, ימי האשראי ארוכים יחסית,

ועל כן תקופת הגבלות ארוכה עשויה למוטט רבים מהם. משקל העסקים הקטנים והבינוניים באשראי העסקי נאמד בכ-25.9%, לעומת 53.7% משקלם בתוצר.

הממשלה פרסמה **תוכנית סיוע בסך של כ-102 מיליארד ש"ח**. עיקרי התוכנית הרלוונטיים **לעסקים** היו פתרונות אשראי – כ-30 מיליארד ש"ח; מענקים – כ-9.7 מיליארד ש"ח; ויתור על מיסים – כ-14.8 מיליארד ש"ח; ביטוח אשראי ספקים – כ-3.4 מיליארד ש"ח. בנוסף תקציב סך התשלומים של עובדים שהוצאו לחל"ת היה כ-15 מיליארד ש"ח. **עד חודש מאי 2020 ביצוע במזומן היה כ-23 מיליארד ש"ח ושיעור הביצוע היה כ-44%**. במדינות המפותחות הונהגו כלי סיוע דומים: בכל 20 המדינות הנסקרות הונהגו כלי קרנות הלוואות בערבות מדינה, ב-19 מדינות הונהגו כלי דחיית מיסים, ב-17 מדינות מענקים לעסקים, ב-16 מדינות אפשרות לדחיית תשלומי הלוואות, ב-11 מדינות השתתפות בשכר העובדים שהושבתו ורק בישראל תשלום דמי אבטלה ישירות לעובדים שהושבתו. ההבדל העיקרי

הוא בקרנות אשראי בערבות מדינה, בישראל שיעור הערבות הוא 15% לעומת כ-70% ביתר המדינות. ערבות מדינה נמוכה מקשה על הבנקים לספק אשראי לעסקים בסיכון גבוה, וללא נזילות הם עשויים להיסגר.

לפי התחזית ה-OECD המוצגת משמאל, **בתרחיש המתון** שיעור הצמיחה בתוצר בישראל בשנת 2020 הוא **-6.2%**

לעומת **-7.7%** בממוצע מדינות ה-OECD. בשנת 2021, שיעור הצמיחה בישראל נחזה ל-5.7%, לעומת 4.8% בממוצע מדינות ה-OECD. **בתרחיש החמור**, שיעור הצמיחה בישראל בשנת 2020 יהיה **-8.3%** בהשוואה ל-**-9.3%** בממוצע מדינות ה-OECD.

ניתוח מצב העסקים הקטנים והבינוניים וסקירת כלי הסיוע בישראל ובמדינות המפותחות מעלה את התובנות הבאות:

- להגבלות היתה השפעה חזקה יותר על **ענפים עתירי עסקים קטנים ובינוניים** ועם עובדים בשכר נמוך יחסית, כגון מסחר קמעונאי (מלבד רשתות מזון), שירותי אוכל וכדומה.
- ענפים עתירי עובדים בשכר ופיריון גבוהים נפגעו פחות מהמשבר, עקב יכולת עובדים רבים לעבוד מהבית, ויכולת להמשיך למכור ולייצא. הצריכה הפרטית (בעיקר עסקים קטנים ובינוניים, עובדים בשכר נמוך יחסית) ירדה ברבעון הראשון של 2020 בשיעור חד של 20.3%, היצוא (בעיקר עסקים גדולים, עובדים בשכר גבוה יחסית) ירד בשיעור מתון של 5.9%. יצוא שירותים של ענפי ההיי טק עלה ברבעון הראשון של 2020 בכ-13.7%. בנוסף, שינוי בדפוסי העבודה והצריכה בתקופת המשבר ולאחריה עשויים להגדיל ביקושים לטכנולוגיות בהן יש לחברות ישראליות יתרונות יחסיים.
- מגזר העסקים הקטנים והבינוניים בישראל ממונף יחסית ובעל רמת איתנות פיננסית נמוכה יחסית למדינות המפותחות. על-כן, לפי התחזיות שפורטו לעיל, הפגיעה בעסקים קטנים ובינוניים בישראל בגין המשבר הכלכלי צפויה להיות גדולה יותר בהשוואת למדינות המפותחות, בתלות בכלי הסיוע של הממשלה, בעיקר הלוואות נוחות באופן גמיש ודחיית החזרי הלוואות ותשלומי מס.
- בחינת כלי הסיוע בישראל לעסקים קטנים ובינוניים בהשוואה למדינות המפותחות מלמדת כי בישראל הכלים מצומצמים יחסית ומקשים על מתן הלוואות לעסקים שנקלעו לקשיים פיננסיים עקב הסגרים שהוטלו והירידה בביקושים. כמו כן, הכלים בישראל אינם ממוקדים דיים לשמירה על **המשך העסקת העובדים**, כמו במדינות אחרות (תוכנית Paycheck בארה"ב).
- שיעור הצמיחה בתוצר בישראל ברבעון הראשון של 2020, במהלכו החל המשבר, דומה לממוצע מדינות ה-OECD. לפי התחזיות, התוצר בישראל בשנת 2020 ירד בשיעור מתון יותר לעומת המדינות המפותחות, ובשנת 2021 יעלה בשיעור גבוה יותר.

בישראל קיימת שנים רבות **כלכלה דואלית**, מצד אחד ענפים עתירי עובדים בשכר נמוך יחסית המוכרים בעיקר לשוק המקומי, ומצד שני ענפים עתירי הון ועובדים בשכר גבוה יחסית המוכרים בעיקר ליצוא באופן ישיר או עקיף. מצב זה בא לידי ביטוי בפערי שכר ופיריון גבוהים בין ענפי הכלכלה השונים. **השפעת המשבר הכלכלי היא העמקת הפערים הקיימים בין ענפי הכלכלה, בין העסקים ובין השכירים בישראל.**

נגיף הקורונה התפרץ בסין בדצמבר 2019 והתפשט למדינות רבות. ב-11 בפברואר 2020 העניק ארגון הבריאות העולמי לנגיף את השם הרשמי SARS-CoV-2 והמחלה הנגרמת מנגיף זה מכונה Covid-19. ב-28 בפברואר 2020 העלה הארגון את רמת הסיכון העולמית להתפשטות הנגיף ואת ההשלכות מכך לרמה גבוהה מאוד, וב-11 במרץ 2020 הכריז על התפרצותו כפנדמיה.¹ ברבות ממדינות העולם הגבלות על הפעילות הכלכלית במטרה לצמצם את התפשטות הנגיף. בישראל הוטלו המגבלות מוקדם יחסית והוסרו מוקדם יחסית למדינות אחרות. מספר החולים המאובחנים החדשים ירד החל ממחצית אפריל 2020, אולם **בסוף מאי 2020 החל שוב גידול במספר החולים החדשים וייתכן שתהיה לכך השפעה על פעילות המשק**. נכון ל-8 ביוני 2020, שיעור החולים למיליון נפש בישראל היה **1,948**, בהשוואה ל-**2,436** ב-37 מדינות ה-OECD. שיעור המתים למיליון נפש בישראל היה **32** בהשוואה ל-**171**. בנספח פירוט נתונים על התחלואה בישראל ועל שיעור החולים והמתים למיליון נפש במדינות ה-OECD.

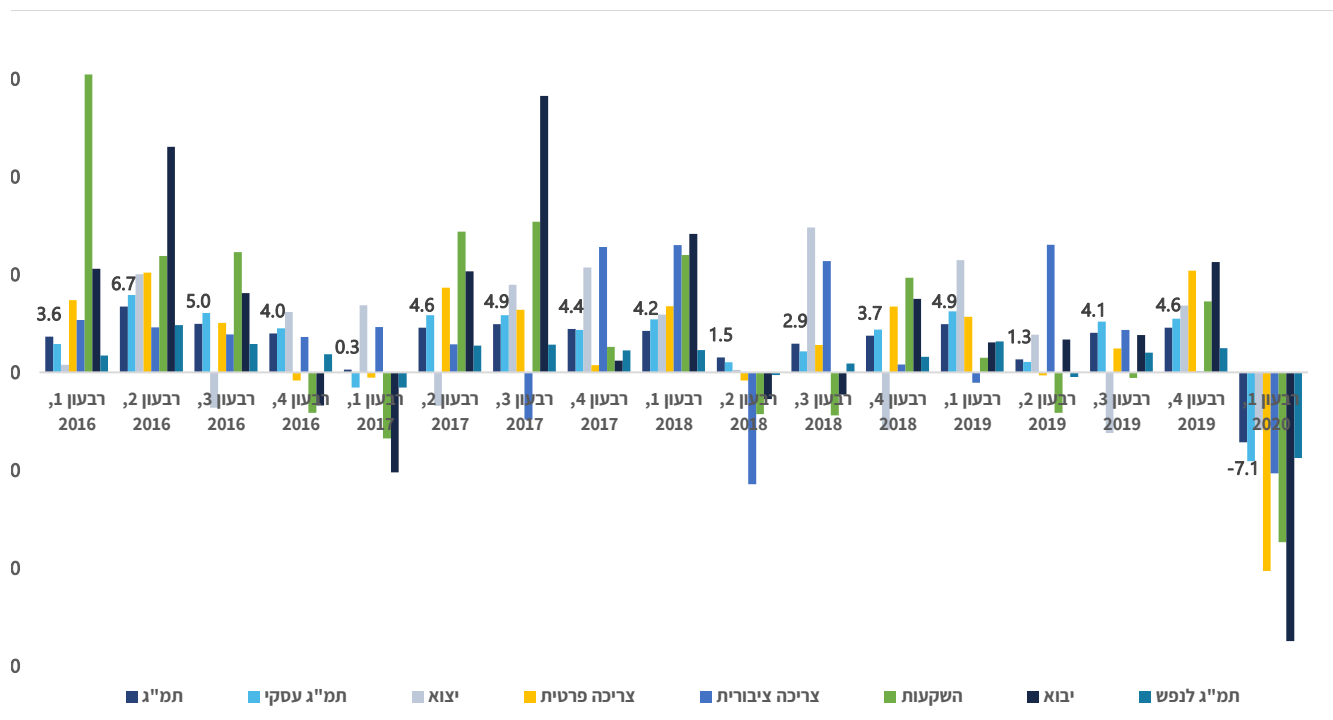
הגבלות אלו הובילו להשבתה מלאה או חלקית של עסקים רבים ולמשבר כלכלי עולמי. ממשלות בעולם הפעילו כלי מדיניות לסיוע לעסקים לשרוד את תקופה הסגרים, ולהביא להאצת הכלכלה לאחר הסרתם. במסמך נבחן את השפעות המשבר על המגזר העסקי בישראל ובמדינות מפותחות, בדגש על עסקים קטנים ובינוניים, סקירת כלי סיוע של ישראל ובמדינות מפותחות ובחינת השפעתן.

1. הסביבה העסקית

1.1 השינוי בתוצר ומרכיביו

בתרשים 1 מוצגים נתוני התוצר המקומי הגולמי (להלן תמ"ג) ומרכיביו בשנים 2016–2020.

תרשים 1 – נתוני תוצר מקומי גולמי ומרכיביו (אחוזים במונחים שנתיים)²

¹ World Health Organization, [WHO characterizes COVID-19 as a pandemic](https://www.who.int/news-room/feature-stories/20200311-who-characterizes-covid-19-as-a-pandemic), March 11th, 2020.

² הלמ"ס, [חשבונות לאומיים: אומדן ראשון לרבעון הראשון של שנת 2020](#), לוח 2, 25 במאי 2020.

מהנתונים ניתן לראות כי ברבעון הראשון של 2020 חלה צניחה בתמ"ג ובמרכיביו, כמפורט להלן:

תמ"ג: בשנים 2016 עד 2019 עלה בכ-10.9%, ברבעון ראשון של 2020 ירד בכ-7.1%.

תמ"ג לנפש: בשנים 2016 עד 2019 עלה בכ-4.7%, ברבעון ראשון של 2020 ירד בכ-8.8%.

התמ"ג העסקי: בשנים 2016 עד 2019 עלה בכ-11.9%, ברבעון הראשון של 2020 ירד בכ-9.1%.

צריכה פרטית: בשנים 2016 עד 2019 עלתה בכ-11.4%, ברבעון הראשון של 2020 ירדה בכ-20.3%.

צריכה ציבורית: בשנים 2016 עד 2019 עלתה בכ-11.4%, ברבעון הראשון של 2020 ירדה בכ-10.3%.

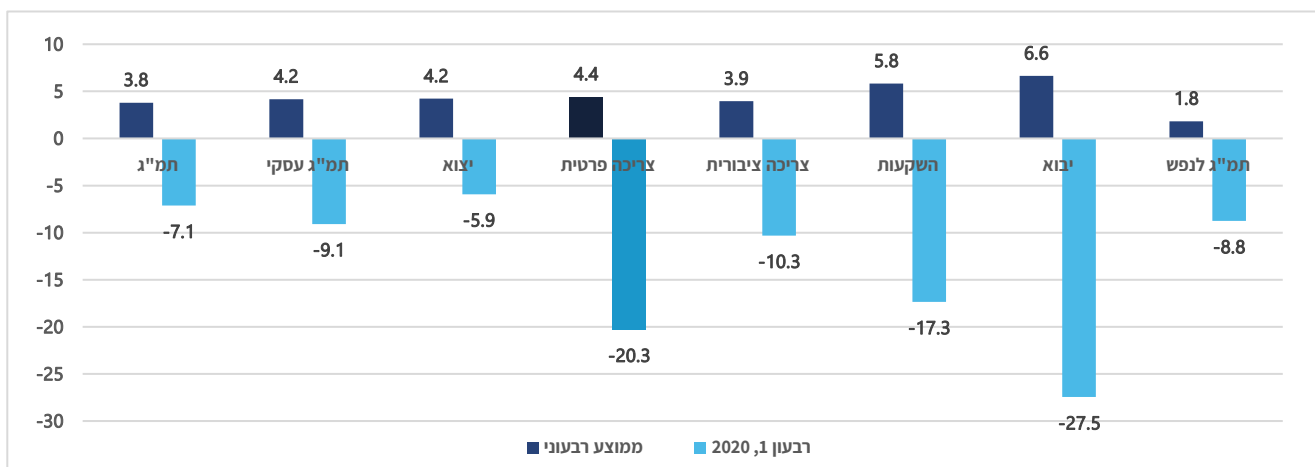
ייצוא: בשנים 2016 עד 2019 עלה בכ-14.4%, ברבעון הראשון של 2020 ירד בכ-5.9%.

ייבוא: בשנים 2016 עד 2019 עלה בכ-15.7%, ברבעון הראשון של 2020 ירד בכ-27.5%.

השקעות: בשנים 2016 עד 2019 עלו בכ-10.7%, ברבעון הראשון של 2020 ירדו בכ-17.3%.

תרשים 2 להלן מציג את השינוי בתוצר ובמרכיביו ברבעון הראשון של 2020, הכולל את השפעת המשבר בחודש מרץ 2020, בהשוואה לממוצע של 16 הרבעונים הקודמים.

תרשים 2 – השינוי בתוצר ובמרכיביו ברבעון ראשון של 2020 ובממוצע רבעונים קודמים³

מהנתונים אפשר לראות כי המפולת במרכיבי התוצר ברבעון הראשון של 2020 היא בעיקר במרכיב **הצריכה הפרטית** (-20.3%), מדובר בעיקר בענפי מסחר ושירותים עתירי עבודה בשכר נמוך יחסית ומורכבים בעיקר מעסקים קטנים ובינוניים. מאידך, מרכיב **היצוא** ירד באופן המתון ביותר (-5.9%), מדובר בעיקר בענפי תעשייה ושירותים עסקיים, עתירי עבודה בשכר גבוה יחסית ומורכבים בעיקר מחברות גדולות.⁴ בשנים האחרונות הגידול ביצוא הוא בעיקר בשירותים, כך יצוא השירותים עלה בשנים 2016 עד 2019 ב-42.2%, ומתוך זה יצוא השירותים של ענפי ההיי טק (המהווה כ-60.6% מיצוא השירותים) עלה ב-55.2%. ברבעון הראשון של 2020, יצוא השירותים ירד ב-4.4% לעומת רבעון מקביל, בעיקר בגין ירידה בכ-28% ביצוא שירותי תיירות. **יצוא שירותים של ענפי ההיי טק עלה בכ-13.7%.**⁵

³ הלמ"ס, [חשבונות לאומיים: אומדן ראשון לרבעון הראשון של שנת 2020](#), לוח 2, 25 במאי 2020.

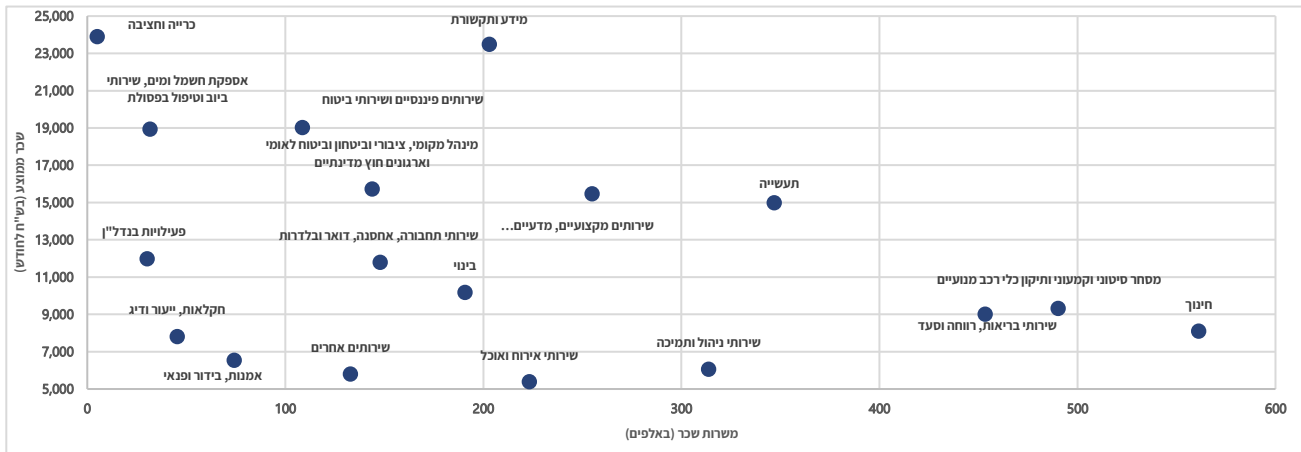
⁴ נכון לשנת 2017, משקל היצוא של 10 חברות היצוא הגדולות היה 53.3%. מכון היצוא, [דו"ח סיכום לשנת 2017](#), מרץ 2018.

⁵ הלמ"ס, [יצוא שירותים - מרץ 2020](#), בדולרים, 4 ביוני 2020.

1.2 ענפי הכלכלה

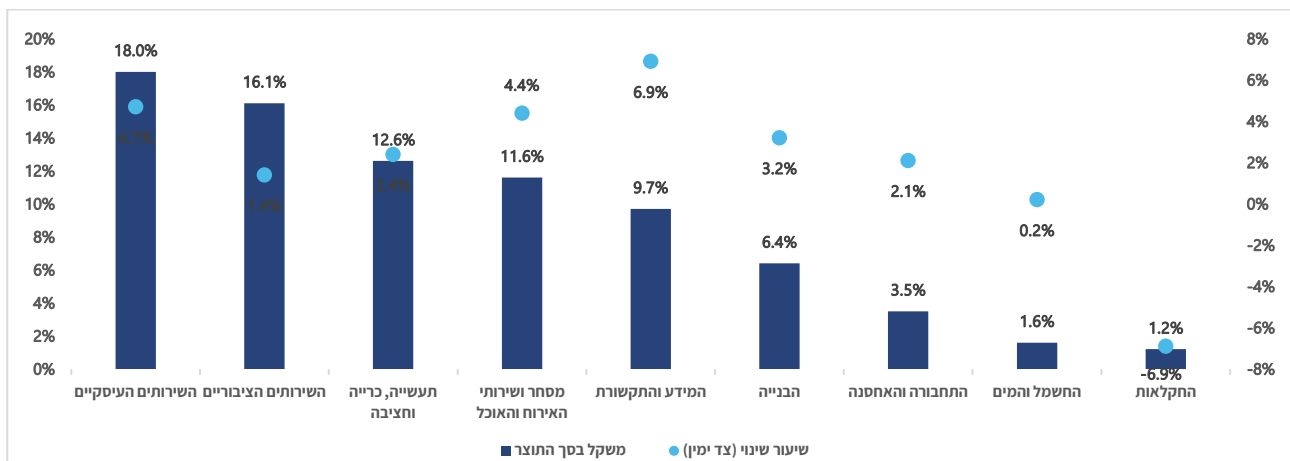
תרשים 3 להלן מוצגים נתונים על כמות משרות שכיר ושכר ממוצע לפי ענפים בינואר 2020.

תרשים 3 - נתונים על כמות משרות שכיר ושכר ממוצע לפי ענפים (ינואר 2020)⁶

מהנתונים אפשר לראות כי בענפי **מסחר סיטוני וקמעונאי** ותיקון כלי רכב מנועיים, העתירים **עסקים קטנים ובינוניים**, כמות גבוהה של משרות בשכר נמוך יחסית. בענפי כרייה וחציבה, מידע ותקשורת, שירותים פיננסיים וחשמל ומים כמות נמוכה של משרות בשכר גבוה יחסית. בתרשים 4 מוצגים משקל ענפי המשק בתוצר ושיעור השינוי בשנת 2019.

תרשים 4 - משקל ענפי המשק בסך התוצר ושיעור השינוי בשנת 2019⁷

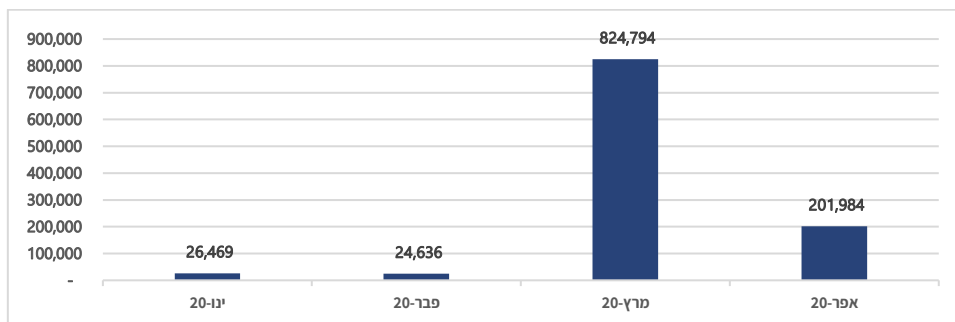
מהנתונים אפשר לראות כי המשקל הגבוה בתוצר בשנת 2019 היה ענף השירותים העיסוקיים 18%, אשר צמח ב-4.7%. ענף המידע והתקשורת אשר משקלו בתוצר 9.7% וצמח בשיעור הגבוה ביותר **6.9%**. משקלו של ענף **מסחר ושירותי האירוח והאוכל**, העתיר עסקים קטנים ובינוניים, היה 11.6% והוא צמח בשנת 2019 בשיעור של 4.4%.

⁶ הלמ"ס, [השכר הממוצע ברטו למשרת שכיר של עובדים ישראלים בחודש ינואר 2020](#), 29 במרץ 2020.

⁷ בנק ישראל, [דוח שנתי 2019](#), לוח ב'-6, עמוד 45.

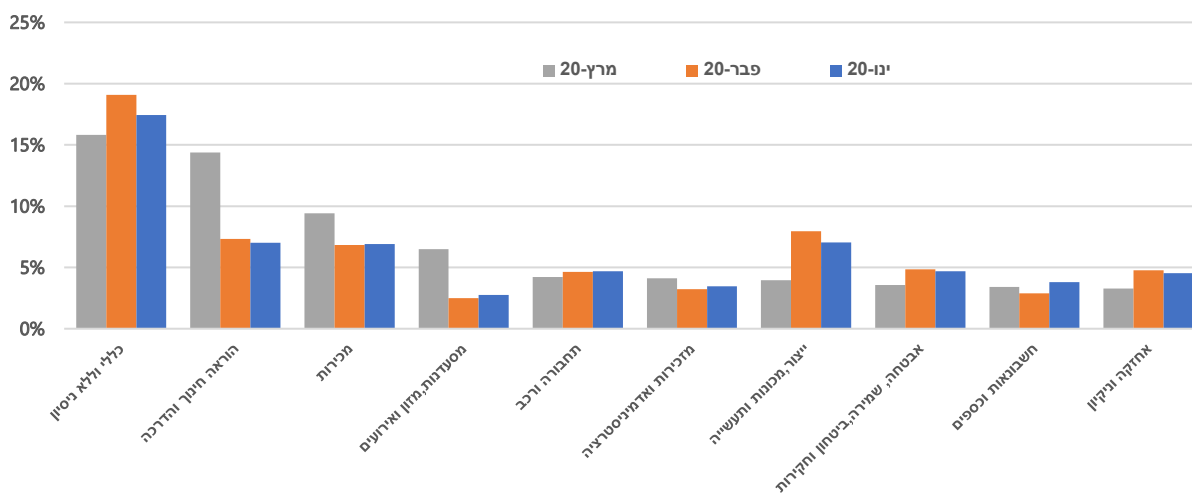
ב-16 במרץ 2020 הוחלט על הוצאת כ-70% מעובדי המדינה לחופשת פסח מוקדמת, ומנהלי התאגידים הפרטיים הונחו לצמצם את כוח העבודה בעסקיהם ב-70%, מלבד עסקים עם פחות מ-10 עובדים. תרשים 5 להלן מציג את כמות הנרשמים החדשים בשירות התעסוקה בחודשים ינואר עד אפריל 2020.

תרשים 5 - מספר הנרשמים החדשים בשירות התעסוקה בתקופת המשבר⁸

מהתרשים אפשר לראות כי במהלך החודשים מרץ-אפריל 2020 נרשמו מעל למיליון דורשי עבודה. בחודש ינואר 2020, ערב המשבר, שוק העבודה היה בגאות - שיעור ההשתתפות בכוח העבודה (גילאי 25-64) היה **80.5%** ושיעור האבטלה היה **3.3%**.⁹ בתרשים 6 מוצגת התפלגות מבקשי העבודה החדשים ב-10 הענפים העיקריים בחודשים ינואר עד מרץ 2020.

תרשים 6 - התפלגות מבקשי העבודה החדשים ב-10 הענפים העיקריים¹⁰

ניתן לראות את הגידול במספר מבקשי העבודה בענפים בעלי שכר נמוך יחסית ועתירי עסקים קטנים ובינוניים, כגון מכירות ומסעדות. כך, בענפים בהם השכר גבוה יחסית נפגעו פחות במשבר, הן בשל היותם חיוניים (חשמל, מים, שירותים פיננסיים) והן בשל יכולתם לעבוד מהבית (מידע ותקשורת, ענפי הייטק).

⁸ שירות התעסוקה, [הנרשמים החדשים בשירות התעסוקה במשבר הקורונה](#), 25 במאי 2020.

⁹ הלמ"ס, [ירחון סקר כוח אדם ינואר 2020](#), 24 פברואר 2020.

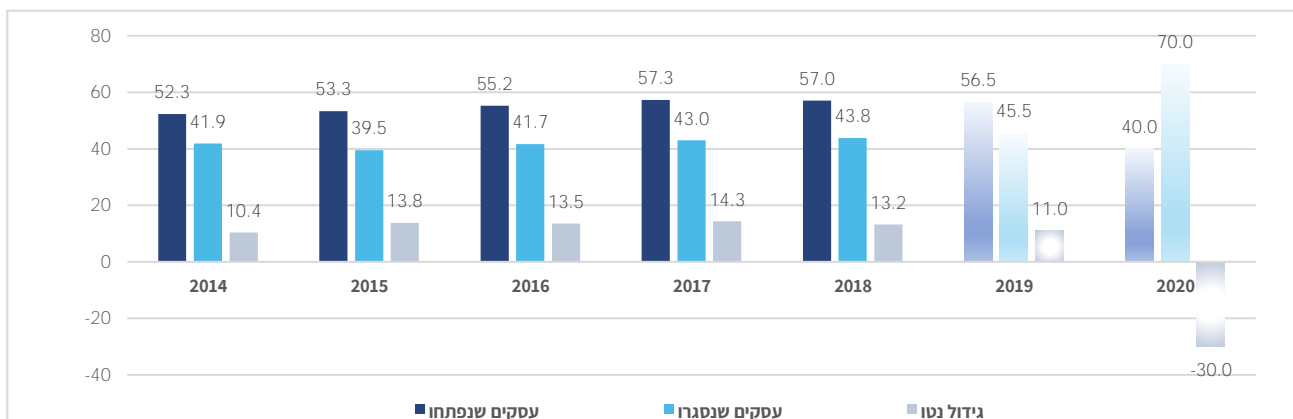
¹⁰ שירות התעסוקה, תמונת מצב, ד"ר אופיר פינטו, סמנכ"ל מחקר ותכנון, 6 באפריל 2020.

1.3 עסקים קטנים ובינוניים

1.3.1 דמוגרפיה ושיעור הישרדות

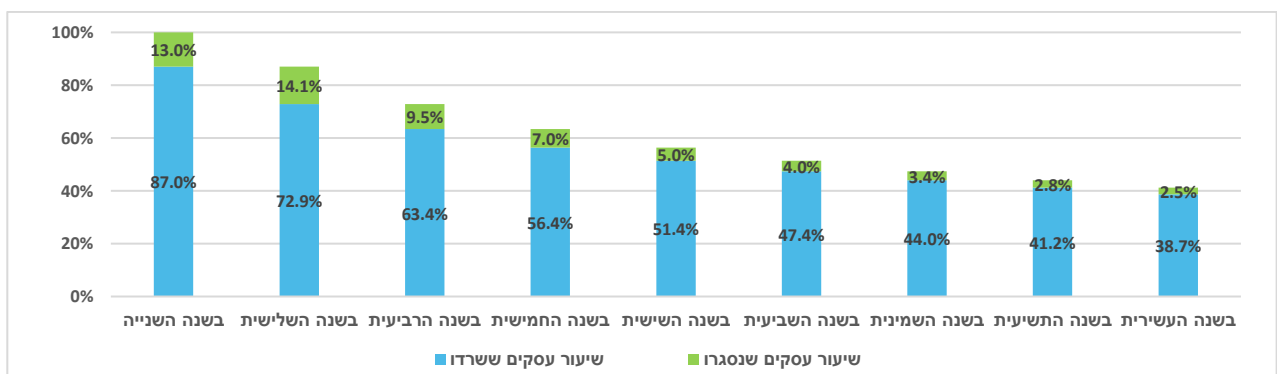
תרשים 7 להלן מציג את מספר העסקים שנפתחו, מספר העסקים שנסגרו ואת השינוי נטו במספר העסקים בשנים 2014–2020.

תרשים 7 – דמוגרפיה של עסקים (באלפים, 2014–2020)¹¹

מהתרשים ניתן לראות כי בשנת 2018 נפתחו כ-57 אלף עסקים, נסגרו כ-43.8 אלף עסקים והשינוי נטו היה גידול של כ-13.2 אלף. בשנים 2014–2018 גדל מספר העסקים שנפתחו ב-8.9%, מספר העסקים שנסגרו ב-4.5% והשינוי נטו גדל ב-26.6%. על פי תחזית של דן אנד ברדסטריט, בשנת 2020 ייסגרו כ-70 אלף עסקים, ייפתחו כ-40 אלף עסקים חדשים והשינוי נטו יהיה ירידה של כ-30 אלף עסקים. תרשים 8 להלן מציג את שיעור ההישרדות של עסקים שנולדו בשנת 2009, לאורך עשר שנים.

תרשים 8 – שיעור ההישרדות של עסקים שנולדו בשנת 2009¹²

מהתרשים ניתן לראות כי בשנה החמישית לאחר פתיחת העסק שורדים כ-56.4% מהעסקים ובשנה העשירית שורדים כ-38.7% מהעסקים.

¹¹ הלמ"ס, דמוגרפיה של עסקים – מקבץ נתונים סטטיסטיים ממרשם העסקים, 2011–2017, 25 ביולי 2019; הלמ"ס, דמוגרפיה של עסקים – שרידות ותנועות של עסקים – 2016–2018, 28 ביולי 2019. שנים 2019 ו-2020 תחזית של דן אנד ברדסטריט, ניתוח מיוחד: השפעת משבר הקורונה על המשק, 17 במאי 2020.

¹² הלמ"ס, דמוגרפיה של עסקים – שרידות ותנועות של עסקים – 2016–2018, 28 ביולי 2019.

1.3.2 משקל עסקים קטנים ובינוניים בתעסוקה, בתוצר ובאשראי

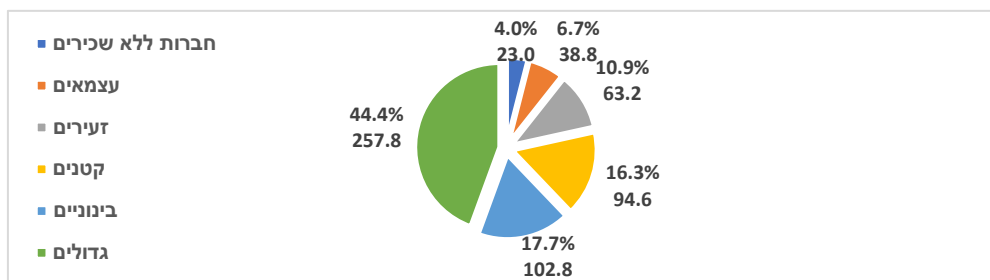
לוח 1 להלן מציג את מספר העסקים ואת מספר המשרות לפי גודל בשנת 2018. המונח "עסקים קטנים ובינוניים" במסמך משמש לכל העסקים שאינם גדולים.

לוח 1 – מספר עסקים ומשרות לפי גודל (באלפים, 2018)¹³

גודל עסק	מספר עסקים	משקל	מספר משרות	משקל
עצמאים	297.7	51.9%	297.7	9.4%
4-1 מועסקים (זעירים)	189.1	33.0%	354.5	11.2%
19-5 מועסקים (קטנים)	66.4	11.6%	584.9	18.4%
99-20 מועסקים (בינוניים)	17.5	3.1%	678.6	21.4%
מעל 100 מועסקים (גדולים)	3.1	0.5%	1,256.2	39.6%
סך הכול	573.9	100.0%	3,171.9	100.0%

מהלוח ניתן לראות כי בשנת 2018 מספר העסקים היה כ-**573.9 אלף**, מתוכם 99.5% עסקים קטנים ובינוניים. מספר המשרות בעסקים קטנים ובינוניים היה כ-**1.92** מיליון שהיוו כ-60.4% מכלל המשרות. תרשים 9 להלן מציג את התפלגות התוצר העסקי בשנת 2016 לפי גודל עסק.

תרשים 9 – התפלגות התוצר העסקי לפי גודל העסק (במיליארדי ש"ח, 2016)¹⁴

מהתרשים ניתן לראות כי התוצר העסקי בשנת 2016 היה כ-**580 מיליארד ש"ח**, מתוכו **44.4%** מעסקים גדולים, **17.7%** מעסקים בינוניים, **16.3%** מעסקים קטנים, **10.9%** מעסקים זעירים ו-**6.7%** מעצמאים ו-**4%** מחברות ללא שכירים. לוח 2 להלן מציג את יתרות האשראי הבנקאי לעסקים לפי גודל העסק בשנים 2016-2019.

לוח 2 – יתרות האשראי הבנקאי לפי גודל עסק (במיליארדי ש"ח, 2016-2019)¹⁵

שנה	עסקים זעירים		עסקים קטנים		עסקים בינוניים		עסקים גדולים		סך הכול
	יתרת	% מסך הכול	יתרת	% מסך הכול	יתרת	% מסך הכול	יתרת	% מסך הכול	
2016	76.6	19.9%	78.1	20.3%	65.1	16.9%	205.8	48.3%	425.7
2017	84.2	18.7%	80.3	17.8%	67.7	15.1%	217.5	48.4%	449.8
2018	85.8	17.7%	82.5	17.0%	72.1	14.9%	244.1	50.4%	484.4
2019	85.0	17.0%	81.3	16.2%	74.0	14.8%	260.1	52.0%	500.3
שינוי	10.9%		4.0%		13.7%		26.4%		17.5%

¹³ הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים, [דו"ח תקופתי מצב העסקים הקטנים והבינוניים בישראל 2020](#), 2020.

¹⁴ שם. הנתון מבוסס על עיבוד מיוחד אשר הלמ"ס מכינה לסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים ומציג את הערך המוסף של עסקים לפי גודל.
¹⁵ בנק ישראל, הפיקוח על הבנקים, [לוח ד' 10 – יתרת האשראי לציבור לפי מגזרי פעילות פיקוחיים \(לפני הפרשה להפסדי אשראי\)](#), 12 במאי 2020. החלוקה לגודל עסק היא לפי מחזור שנתי ובהתאם להגדרות [הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים](#) – עסקים זעירים – עד 2 מיליון ש"ח, עסקים קטנים – 2-25 מיליון ש"ח, עסקים בינוניים – 25-100 מיליון ש"ח, עסקים גדולים – מעל 100 מיליון ש"ח.

מהלוח ניתן לראות כי בשנת 2019 יתרות האשראי הבנקאי לעסקים התפלגו באופן הבא: עסקים זעירים כ-76.6 מיליארד ש"ח (17%), עסקים קטנים כ-81.3 מיליארד ש"ח (16.2%), עסקים בינוניים כ-74 מיליארד ש"ח (14.8%) ועסקים גדולים כ-260.1 מיליארד ש"ח (52%). בשנים 2016-2019 חל גידול ביתרות האשראי: 10.9% לעסקים זעירים, 4% לעסקים קטנים, 13.7% לעסקים בינוניים ו-26.4% לעסקים גדולים. בסך הכול גדלו יתרות האשראי ב-17.5%. מכך עולה כי בשנים 2016-2019 גדל משקל האשראי לעסקים גדולים בסך האשראי הבנקאי לעסקים. לוח 3 להלן מציג אומדן של משקל האשראי לעסקים והתוצר העסקי לפי גודל עסק.

לוח 3 – אומדן משקל האשראי העסקי והתוצר העסקי לפי גודל (במיליארדי ש"ח, 2016)¹⁶

גודל העסק	אשראי עסקי	משקל	תוצר עסקי	משקל	יחס תוצר/אשראי
זעירים	76.6	9.0%	102.1	18.3%	1.33
קטנים	78.1	9.2%	94.6	17.0%	1.21
בינוניים	65.1	7.7%	102.8	18.5%	1.58
גדולים	629.4	74.1%	257.8	46.3%	0.41
סך הכול	849.3	100%	557.3	100%	0.66

מהלוח ניתן לראות כי משקל העסקים הקטנים והבינוניים באשראי העסקי נאמד בכ-25.9%, לעומת 53.7% משקלם בתוצר. יחס תוצר-אשראי של עסקים קטנים הוא 1.21 לעומת 0.41 במגזר העסקים הגדולים ו-0.66 בסך המגזר העסקי. קרי, **משקלם של העסקים הקטנים באשראי העסקי נמוך ממשקלם בתוצר העסקי**. אשראי ממשמש לשתי מטרות עיקריות: **הון חוזר** לגישור בין זמן תקבולים מלקוחות לבין זמן תשלומים לספקים, אשראי מועט מדי עשוי להביא לשרידות נמוכה, בעיקר במצבי משבר; **השקעות** בפיתוח, בהון ובשיווק, אשראי מועט מדי עשוי להקשות על צמיחת העסק ולהוביל לפיריון עבודה נמוך.

ימי אשראי הם הימים בין אספקת המוצר או השירות ועד קבלת התשלום בפועל כאשר לקוחות, בעיקר עסקיים, מעבירים את התשלום על הסחורה או שירות לספקים. מאפיין זה של הפרש הזמן בין התשלום לספקים לבין קבלת התשלום מהלקוחות, מגדיל את הצורך של עסקים קטנים ובינוניים לאשראי הנקרא **הון חוזר**. על פי הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים, כ-32% מהעסקים הקטנים והבינוניים דיווחו כי הצורך שלהם באשראי נובע **ממחסור בהון חוזר**.¹⁷ ב-30 במרץ 2017, חוקק **חוק מוסר תשלומים לספקים, התשע"ז-2017**. בחוק נקבעו ימי האשראי המותרים עבור כל מגזר במשק:¹⁸

- **משרדי ממשלה** – שוטף פלוס 30, ובעסקאות בניה ותשתיות שוטף פלוס 70.
- **רשויות מקומיות** – שוטף פלוס 45, ובעסקאות בניה ותשתיות שוטף פלוס 80.
- **גופים ציבוריים** – שוטף פלוס 45, אלא אם נקבע אחרת בחוזה ההתקשרות לאור אופייה המיוחד של ההתקשרות או אם המועד האחר לתשלום אינו בלתי הוגן באופן חריג.

¹⁶ שם. בחישוב התוצר העסקי הופחת חלקן של חברות ללא שכירים כיוון שלא ניתן לסווגם לקבוצת גודל עסק מסויימת ולכן סך התוצר העסקי שונה מהנתון בתרשים 9. בנק ישראל, סטטיסטיקה, **לוח יתרות האשראי במשק**, יתרות לדצמבר בכל שנה, כניסה: 3 ביוני 2020. האשראי העסקי החוץ בנקאי בדצמבר 2016 היה כ-423 מיליארד ש"ח, והאומדן מבוסס על הנחה לפיה כולו ניתן לעסקים גדולים.

¹⁷ הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים, **דו"ח תקופתי מצב העסקים הקטנים והבינוניים בישראל 2020**, עמ' 70, 2020.

¹⁸ **שוטף פלוס** – השוטף הוא ה-1 לחודש בחודש העוקב לקבלת החשבונית והפלוס הוא מספר ימי האשראי הנוספים.

- **המגזר העסקי** - שוטף פלוס 45, אלא אם נקבע אחרת בחוזה ההתקשרות לאור אופייה המיוחד של ההתקשרות או אם המועד האחר לתשלום אינו בלתי הוגן באופן חריג.

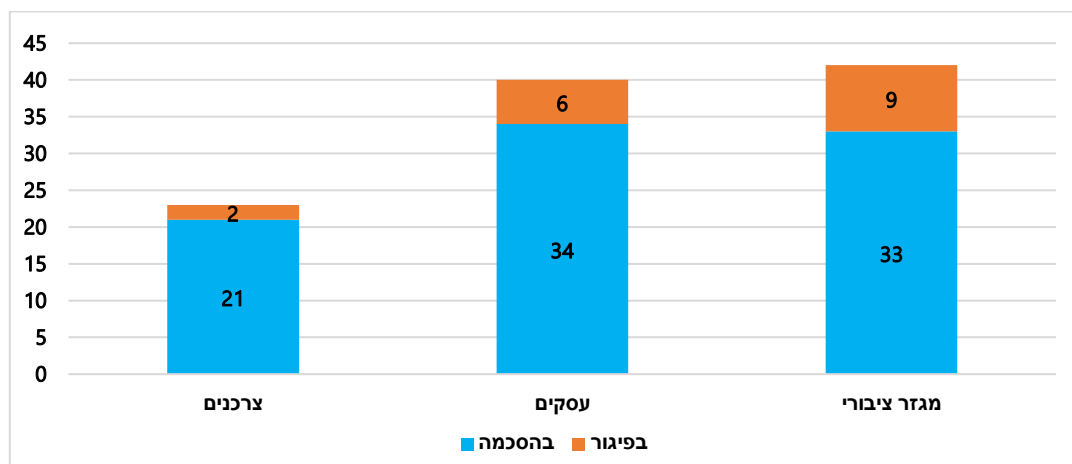
לוח 4 להלן מציג את ממוצע ימי הפיגור בתשלום לפי מגזר בשנים 2017 ו-2019.

לוח 4 – ממוצע ימי פיגור בתשלום לפי סוג לקוח¹⁹

מגזר	2019			2017		
	שיעור העסקים שמדווחים על פיגור בתשלום	ממוצע ימי פיגור בקרב עסקים שמדווחים על כך	ממוצע ימי פיגור	שיעור עסקים שמדווחים על פיגור בתשלום	ממוצע ימי פיגור בקרב עסקים שמדווחים על כך	ממוצע ימי פיגור
עסקי	47%	61	28	56%	53	27
ציבורי	57%	52	27	53%	74	37

מהלוח ניתן לראות כי מאז כניסת החוק לתוקף, חל שיפור משמעותי בימי הפיגור בתשלום במגזר הציבורי – ממוצע של **27 ימים** בשנת 2019 לעומת ממוצע של **37 ימים** בשנת 2017 – ירידה של **27%**. במגזר העסקי נראה כי לא חל שינוי בממוצע ימי הפיגור בתשלום, אך שיעור נמוך יותר של עסקים מדווחים על פיגור בתשלומים. תרשים 10 להלן מציג את ימי האשראי – בהסכמה ובפיגור בממוצע ב-29 מדינות באירופה, לפי סוג לקוח.

תרשים 10 - ימי האשראי בהסכמה ובפיגור בממוצע ב-29 מדינות באירופה²⁰

מהתרשים ניתן לראות כי מספר ימי האשראי הממוצע במדינות באירופה הוא 42 ימי אשראי למגזר הציבורי – 33 בהסכמה ו-9 בפיגור, 40 לעסקים – 34 בהסכמה ו-6 בפיגור ו-23 לצרכנים – מהם 2 ימים בפיגור. מהנתונים עולה כי **מספר ימי האשראי בפיגור במגזר הציבורי בישראל הוא 27 לעומת 9 באירופה, ובמגזר העסקי בישראל 28 לעומת 6 באירופה**. מספר ימי אשראי גבוה עשוי להגדיל את הצורך של העסקים לאשראי ולהקשות על עסקים קטנים ובינוניים, כאשר אף עסקים רווחיים עשויים להיקלע לקשיים פיננסיים בשל עיכוב בתשלומים נכנסים.

¹⁹ הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים, [דו"ח תקופתי מצב העסקים הקטנים והבינוניים בישראל 2020](#), עמ' 79, 2020.

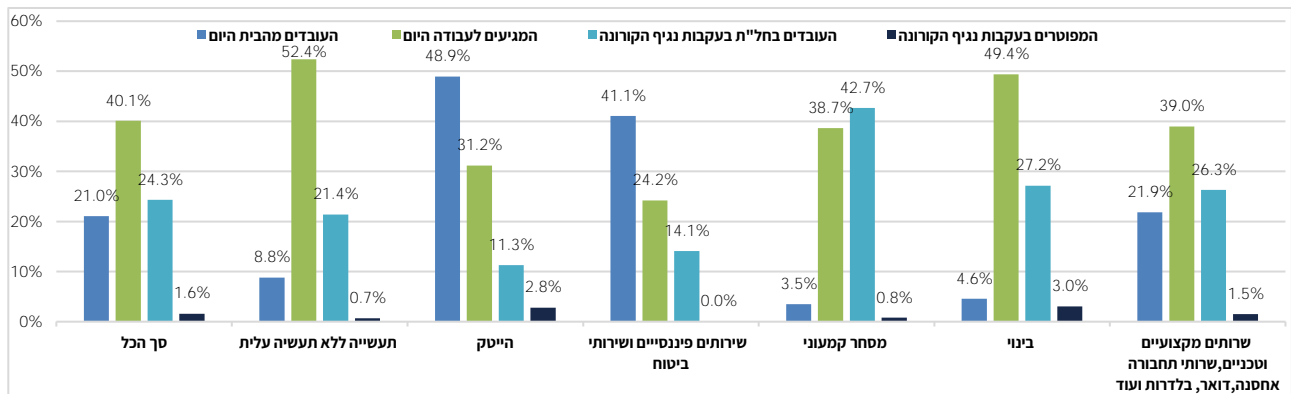
²⁰ Intrum, [European Payment Report 2019](#), accessed: 7 June 2020.

המדינות הן: אוסטריה, בלגיה, בוסניה-הרצגובינה, בולגריה, קרואטיה, צ'כיה, דנמרק, אסטוניה, פינלנד, צרפת, גרמניה, יוון, הונגריה, אירלנד, איטליה, לטביה, ליטא, הולנד, נורבגיה, פולין, פורטוגל, רומניה, סרביה, סלובקיה, סלובניה, ספרד, שוודיה, שווייץ, ובריטניה.

1.3.3 תחזיות השפעת המשבר על עסקים קטנים ובינוניים

בסוף מרץ 2020 ערכה הלמ"ס סקר לבחינת דפוסי התעסוקה בתקופת המשבר. הסקר נעשה ב-5 ענפים מרכזיים, כמוצג בתרשים 11 להלן.

תרשים 11 - מצב התעסוקה בעת התפשטות הנגיף קורונה, לפי ענף כלכלי²¹

ניתן לראות כי בממוצע 40% מהעובדים הגיעו לעבודה, 21% עברו מהבית ובסך-הכול 61% עבדו. משקל העובדים מהבית בענפי ההייטק (48.9%) והשירותים הפיננסיים (41.1%) גבוה יחסית. משקל העובדים מהבית בענפי המסחר הקמעונאי (3.5%) הבינוי (4.6%) והתעשייה ללא תעשייה עלית (8.8%) נמוך יחסית. 24.3% מהעובדים הוצאו לחל"ת, בעיקר בענף המסחר הקמעונאי (42.7%).

כ-47% מהעסקים העריכו כי יוכלו להמשיך לתפקד עוד חודש במצב הזה, 32% העריכו כי יוכלו להמשיך עוד 3 חודשים, 8% עד חצי שנה ו-13% יותר מחצי שנה. בחלוקה לענפים, ענפי השירותים הפיננסיים וההייטק הם בעלי היכולת הגבוהה ביותר לצלוח את המשבר במצב הנוכחי לאורך זמן ואילו מצד שני, ענפי הבינוי והמסחר הקמעונאי נמצאים בסיכון הגבוה ביותר.

לפי ממצאי סקר מצב העסקים שערכה הלמ"ס בתחילת יוני 2020, בענפים רבים עובדים שהיו בחל"ת חזרו לעבודה. בענף המזון והמשקאות, העתיר עסקים קטנים, שיעור החזרה לעבודה היה הנמוך ביותר ושיעור הפגיעה בפדיון היה גבוה יחסית.²²

כאמור, לפי חברת הייעוץ הבינלאומית דן אנד ברדסטרט,²³ ב-2020 צפויים להיסגר כ-70,000 עסקים בישראל, גידול חד לעומת שנים עברו, ולהיפתח כ-40,000 עסקים חדשים. כך, לראשונה זה שנים רבות צפויה ירידה נטו של כ-30,000 בכמות העסקים. שרידות העסקים תלויה בחוסנם הפיננסי ובאיתנות הפיננסית של הענף (רמת סיכון ענפי ומידת חשיפה למשבר).

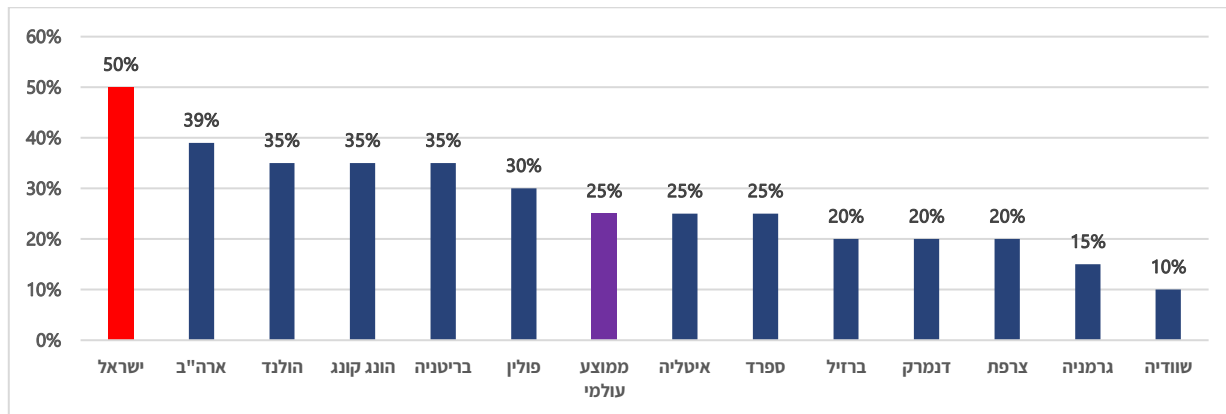
²¹ הלמ"ס, תוצאות סקר מצב העסקים בעת התפשטות נגיף הקורונה (גל שני), 5 באפריל 2020.

²² הלמ"ס, תוצאות סקר מצב העסקים בעת התפשטות נגיף הקורונה (גל 5), 10 ביוני 2020.

²³ דן אנד ברדסטרט, ניתוח מיוחד: השפעת משבר הקורונה על המשק, כניסה: 3 ביוני 2020.

לפי תחזית של חברת הייעוץ הבינלאומית **CofaceBdi**,²⁴ בשנת 2020 יחול גידול ניכר בכמות העסקים שייסגרו בגין המשבר הכלכלי העולמי, כמוצג בתרשים 12 להלן.

תרשים 12 – שיעור הגידול בכמות סגירת העסקים במדינות שונות בשנת 2020²⁵

מהתרשים אפשר ללמוד שלפי התחזית בישראל כמות העסקים שייסגרו בגין המשבר תגדל בכ-50%, שיעור גבוה לעומת מדינות אחרות ולעומת 25% בממוצע עולמי. שיעור הגידול הגבוה יותר של עסקים שייסגרו בישראל לעומת מדינות מפותחות נעוץ בסיבות הבאות:

- **מינוף ממוצע גבוה יחסית;**
- **ימי אשראי ארוכים יחסית** (מוסר תשלומים), ראו לוח 4 ותרשים 10 לעיל;
- שיעור פתיחת עסקים בישראל גבוה (יזמות גבוהה), אולם חלקם נפתח **ללא בסיס פיננסי יציב**, ועל-כן בעל רמת שרידות נמוכה יחסית במצבי משבר.

2. כלי הסיוע של הממשלה לעסקים בישראל בעקבות משבר הקורונה

כלי מדיניות לסיוע למשקי בית ולעסקים לשרוד בתקופת ההגבלות ולצמיחה לאחר הסרתן, נחלקים לכלים **פיסקליים** ולכלים **מוניטריים**. הכלים הפיסקליים נתונים בידי הממשלה בניהול משרד האוצר והשימוש בהם בטווח הקצר נעשה באמצעות הגדלת ההוצאות והקטנת ההכנסות. הכלים המוניטריים נמצאים בידי בנק ישראל שבשעת המשבר מפעיל מדיניות מוניטרית מרחיבה להגדלת הנזילות במשק.

2.1 כלים פיסקליים

2.1.1 פירוט הכלים

ב-30 במרץ 2020 פרסמה הממשלה תכנית לסיוע להתמודדות עם המשבר, בסכום כולל של כ-80 מיליארד ש"ח. עיקרי התוכנית לעסקים מפורטים להלן:²⁶

²⁴ חברת BDI, [משבר הקורונה יביא לקריסה של כ-25,000 עסקים בישראל עד סוף השנה](#), כניסה: 4 ביוני 2020.

²⁵ שם.

²⁶ הממשלה ה-34, החלטה מס' 5013, 24 אפריל 2020, [אישור התוכנית המפורטת בהתאם לחוק יסוד: משק המדינה \(תיקון מס' 10 והוראת שעה לשנת 2020\)](#)

- **פתרונות אשראי לעסקים**, לרבות הלוואות בערבות מדינה על ידי קרנות ייעודית לעסקים על מנת לסייע בקושי תזרימי, פתרונות מימון בשיתוף גופים מוסדיים לחברות הייטק וקרן לענפים בסיכון, בעלות תקציבית של כ-2.25 מיליארד ש"ח.²⁷
 - מענקי סיוע לעסקים ולעצמאים העומדים בתבחינים. מענק אחד מוקצה לסיוע במימון הוצאות קבועות לעסקים שנפגעו.²⁸ שני מענקים עבור העצמאים שבעסקיהם חלה **ירידה של 25%** לפחות במחזור העסקאות בתקופת המשבר לעומת אשתקד.
 - **הקלות בתשלומי ארנונה לעסקים** בהיקף של כ-2.85 מיליארד ש"ח.²⁹
- ב-24 במאי 2020 החליטה הממשלה על הרחבת תוכנית הסיוע לכ-**102 מיליארד ש"ח**:³⁰
- **תוכנית לעידוד התעסוקה בהיקף של כ-6 מיליארד ש"ח** – מענק למעסיקים בסך 7,500 ש"ח בגין כל עובד שיוחזר החל מ-1 ביוני 2020, ו-3,500 ש"ח בגין כל עובד שהוחזר החל מ-1 במאי 2020. המענק ישולם לעסקים בארבע פעימות החל מחודש יולי 2020. לא קיימת הגבלה של סכום המענק. המענק יינתן בגין עובד עם שכר של מעל 3,300 ש"ח. בנוסף, על מנת לתמוך בתעשייה בישראל, יוקצה סך של 500 מיליון ש"ח להכשרות מקצועיות בענפי התעשייה בעלי פרויקט גבוה.³¹
 - כלי מימון לחברות הייטק בהיקף של כשני מיליארד ש"ח.
 - מתן ערבות מדינה לביטוח אשראי ספקים בהיקף של כ-750 מיליון דולר.
 - הקמת קרן מיוחדת להלוואות בערבות מדינה **המיועדת לענפים עם סיכון גבוה**, היקף הקרן הוא **4 מיליארד ש"ח**. ערבות המדינה תהיה 2.4 מיליארד ש"ח, כלומר **60%** וההלוואות יינתנו לעסקים קטנים ובינוניים שהיקף מחזורם ירד 50% לפחות בתקופת המשבר בהשוואה לתקופה המקבילה ב-2019.
 - הרחבת קרן הלוואות בערבות המדינה לעסקים קטנים ובינוניים מ-8 מיליארד ש"ח ל-14 מיליארד ש"ח. ב-2 ביוני 2020 פנה שר האוצר לוועדת הכספים בבקשה לאשר ערבות נוספת של 600 מיליון ש"ח, אשר תאפשר את הרחבת הקרן בעוד 4 מיליארד ש"ח, ל-**18 מיליארד ש"ח**.
 - הרחבת המענה התקציבי למשרדי הממשלה, השקעה בהון אנושי הנדרש לשוק העבודה ותגבור הכשרות מקצועיות, תהליכי השמה ואבחון תעסוקתי;

²⁷ נעם בוטוש, [סיוע לעסקים באמצעות קרנות הלוואה בערבויות מדינה להתמודדות עם משבר נגיף הקורונה](#), מרכז המחקר והמידע של הכנסת, אפריל 2020.

²⁸ הממשלה ה-34, החלטה מס' 5014, 24 באפריל 2020, [תקנות שעת חירום \(נגיף הקורונה החדש\)\(מענק סיוע לעצמאים ולשכירים בעלי שליטה בחברת מעטים\)](#), התש"ף-2020.

²⁹ משרד האוצר, [מרחיבים את חבילת הצעדים הכלכליים לכ-100 מיליארד ש"ח הממשלה אישרה את הרחבת תוכנית הסיוע הכלכלית למשק ב-14 מיליארד ש"ח נוספים](#), 24 במאי 2020.

³⁰ משרד האוצר, אגף התקציבים, מצגת התמודדות עם נגיף הקורונה, דוא"ל 1 ביוני 2020. משרד האוצר, [מרחיבים את חבילת הצעדים הכלכליים לכ-100 מיליארד ש"ח הממשלה אישרה את הרחבת תוכנית הסיוע הכלכלית למשק ב-14 מיליארד ש"ח נוספים](#), 24 במאי 2020. [הצעת חוק יסוד: משק המדינה \(תיקון מס' 10 והוראת שעה לשנת 2020\) \(תיקון\)](#).

³¹ משרד האוצר, [תוכנית שר האוצר ישראל כ"ץ לעידוד התעסוקה יוצאת לדבר](#), 26 במאי 2020. ב-9 ביוני 2020 אישרה ועדת הכספים את הצעת חוק לקריאה שנייה ושלישית. ועדת הכספים, חדשות הוועדה, [ועדת הכספים אישרה לקריאה שנייה ושלישית: תמריץ כספי למעסיקים שיחזירו עובדים שהוצאו לחל"ת](#), 9 ביוני 2020.

ב-1 ביוני 2020 שר האוצר החליט לאשר לענף התיירות והמלונאות סיוע בסך של **300 מיליון ש"ח**.³² ב-2 ביוני 2020 החליט שר האוצר לסייע למוסדות התרבות ותעשיית הקולנוע ב-**200 מיליון ש"ח**.³³

2.1.2 יישום הכלים

מימון התוכנית הכלכלית הוא: תקציב המדינה; אשראי וויתור על הכנסות; תשלומי המוסד לביטוח לאומי (דמי אבטלה לעובדים בחל"ת). בלוח 5 להלן נתונים על ביצוע התוכנית בחודשים מרץ עד מאי 2020.

לוח 5 – נתוני ביצוע תוכנית הסיוע בחודשים מרץ-מאי 2020 (מיליוני ש"ח)³⁴

סעיף	תקציב המדינה	אשראי ותזרים	ביטוח לאומי	סך תוכנית	ביצוע במזומן מרץ-מאי	אחוז ביצוע מזומן	התקשרויות והתחייבויות	אחוז ביצוע כולל
סך מענה בריאותי אזרחי	12,124			12,124	2,358	19%	4,427	56%
סך האצה ופיתוח המשק	3,536			3,536	273	8%	689	27%
המשכיות עסקית - סיוע לעצמאים (רשות המסים)	3,800			3,800	2,638	69%	65	71%
המשכיות עסקית - סיוע לעסקים (רשות המסים)	5,200			5,200	952	18%	94	20%
סיוע להתאמות משרד הבריאות (משרד הכלכלה)	700			700				
ביטול תשלומי ארנונה ורשויות מקומיות	2,800			2,800	2,573	92%	6	92%
הלוואות בערבות מדינה קרן עסקים גדולים (משרד האוצר והבנקים)		6,000		6,000	250	4%		4%
הלוואות בערבות מדינה קרן עסקים קטנים ובינוניים (משרד האוצר והבנקים)		14,000		14,000	12,075	86%		86%
ביטוח אשראי ספקים ואשראי נוסף		3,425		3,425	768	22%		22%
קרנות מנוף (משרד האוצר)		4,500		4,500				
מזה: עלות תקציבית של פתרונות אשראי	2,250			-2,250				
דחיות תשלומים (רשות המיסים ואחרים)		9,000		9,000	3,834	43%		43%
החזר מקדמות (רשות המיסים)		3,000		3,000				
סך המשכיות עסקית	14,750	37,675		52,425	23,090	44%	165	44%
מענק פסח - המוסד לביטוח לאומי	2,300			2,300	2,335	102%		102%
צעדי אבטלה - המוסד לביטוח לאומי	2,240			2,240	1,200	54%		54%
תשלום לעובדים בחל"ת - המוסד לביטוח לאומי			15,400	15,400	3,779	25%		25%
תוכנית הכשרה מקצועית	200			200		0%	59	30%
סיוע למגזר השלישי	200			200		0%		0%
סך בטחון סוציאלי	4,940		15,400	20,340	7,314	36%	59	36%
סך-הכול תוכנית סיוע	35,350	37,675	15,400	88,425	33,035	37%	5,340	43%

מהלוח עולה כי סך תוכנית הסיוע בשלב א' היא כ-**88.4 מיליארד ש"ח**, מתוכה כ-**35.4 מיליארד ש"ח** (40%) מתקציב המדינה, וכ-**37.7 מיליארד ש"ח** (42.6%) אשראי וויתור על הכנסות וכ-**15.4 מיליארד ש"ח** תשלומים לעובדים בחל"ת מהמוסד לביטוח לאומי (17.4%).

³² משרד האוצר, [מתווה סיוע לענף התיירות והמלונאות בגובה 300 מיליון שקל](#), 1 ביוני 2020.

³³ משרד האוצר, [חבילת סיוע לעולם התרבות](#), 2 ביוני 2020.

³⁴ משרד האוצר, אגף החשב הכללי - חטיבת מאקרו ותקציב, [אומדן ראשוני לביצוע תקציב ההוצאות, גירעון הממשלה ומימונו לתקופה ינואר - מאי 2020](#), דואל, 7 ביוני 2020. אחוזי הביצוע מתייחסים לשלב א' של התוכנית, לפי החלטת הממשלה מה-30 במרץ 2020 (כולל הגדלת קרן לעסקים קטנים ובינוניים מ-6 מיליארד ש"ח ל-14 מיליארד ש"ח).

סך מרכיב **המשכיות עסקית** הוא **52.4 מיליארד ש"ח**, ובתוספת ההרחבה בשלב ב' (6 מיליארד ש"ח מענק חזרה לעבודה ו-6 מיליארד ש"ח קרן להלוואות בערבות מדינה לעסקים בסיכון וכלי מימון לחברות הייטק), כ-**64.4 מיליארד ש"ח**. בחודשים מרץ עד מאי 2020 אחוז ביצוע סך התוכנית היה כ-**43%**, ואחוז ביצוע המרכיב המשכיות עסקית היה כ-**44%**.

בדיון בוועדת הכספים ב-21 במאי 2020,³⁵ דיווחה סמנכ"לית רשות המיסים, גברת מירי סביון, שהסכומים ששולמו לעצמאיים עד ל-21 במאי 2020 מחולקים לשלוש פעימות:

- בפעימה ראשונה, הכוללת מענק בסכום של עד 6,000 ש"ח,³⁶ אושרו מעל ל-**222,000** בקשות בסך של כ-**870 מיליון ש"ח**.
- בפעימה השנייה, הכוללת מענק בסכום של עד 10,500,³⁷ אושרו מעל ל-**290,000** בקשות בסך של **1.5 מיליארד ש"ח**.
- בפעימה השלישית, שמטרתה השתתפות בהוצאות קבועות וכוללת מענק בסכום שנע בין 700 ש"ח ל-3,025 ש"ח,³⁸ אושרו מעל ל-**197,000** בקשות בסך של כ-**290 מיליון ש"ח**.

בפעימה השלישית ישנו מענק נוסף, שההרשמה לקבלתו החלה ב-12 במאי 2020. מענק זה מיועד לעסקים עם מחזור עסקי מעל ל-300,000 ש"ח ועד ל-20 מיליון ש"ח, סכום המענק יכול להגיע עד ל-400,000 ש"ח.³⁹ הוגשו כ-50,000 בקשות ומתוכם אושרו כ-**10,000** בקשות בסך של כ-**100 מיליון ש"ח**.⁴⁰

לפי סקר מצב העסקים שערכה הלמ"ס בתחילת יוני 2020, כ-15% מהעסקים דיווחו על קבלת מענק, בהשוואה לכ-5.4% בסקר שנערך בתחילת חודש מאי 2020 (אשר לא כלל את ענף שירותי אוכל).⁴¹

2.1.3 הערות על כלי הסיוע לעסקים

בדיונים בוועדת הכספים לאישור סעיפי התוכנית ומעקב אחר ביצועם עלו טענות שונות של נציגי הגורמים השונים, כמוצג להלן:⁴²

מענקים לעסקים ולעצמאים: ארגוני העסקים הקטנים טענו כי מגזר העצמאיים נפגע קשה מהמשבר, שכן אינו זכאי לתשלום דמי אבטלה והמענקים שהובטחו מתעכבים בשל סרבול בירוקרטי. המענקים לעצמאיים ולעסקים

³⁵ פרוטוקול, ועדת הכספים, [דיווח על יישום הצעדים הכלכליים של הממשלה בטיפול במשבר הקורונה](#), 21 במאי 2020.

³⁶ הממשלה ה-34, החלטה מס' 4953, 2 באפריל 2020, [תקנות שעת חירום \(נגיף הקורונה החדש\) \(מענק סיוע לעצמאים\)](#), התש"ף-2020.

³⁷ הממשלה ה-34, החלטה 5014, 24 באפריל 2020, [תקנות שעת חירום \(נגיף הקורונה החדש\) \(מענק סיוע לעצמאים ולשכירים בעלי שליטה בחברת מעטים\)](#), התש"ף-2020.

³⁸ הממשלה ה-34, החלטה 5015, 24 באפריל 2020, [מענק סיוע לעסקים בעד השתתפות בהוצאות קבועות בשל ההשפעה הכלכלית של התפשטות נגיף הקורונה](#).

³⁹ שם.

⁴⁰ פרוטוקול, ועדת הכספים, 21 במאי 2020 בנושא [דיווח על יישום הצעדים הכלכליים של הממשלה בטיפול במשבר הקורונה](#).

⁴¹ הלמ"ס, [תוצאות סקר מצב העסקים בעת התפשטות נגיף הקורונה \(גל 5\)](#), 10 ביוני 2020.

⁴² פרוטוקול, ועדת הכספים, 21 במאי 2020 בנושא [דיווח על יישום הצעדים הכלכליים של הממשלה בטיפול במשבר הקורונה](#). פרוטוקול מיום 12 במאי 2020 בנושא [מעקב אחר יישום וביצוע תכנית הסיוע הכספיות שהופעלו בשל משבר הקורונה - בהשתתפות ערן יעקב, סמנכ"ל רשות המיסים](#). דיונים נוספים.

שניתנו הם עבור חודשים מרץ ואפריל 2020, אולם אין פיצוי עבור חודשים מאי ויוני 2020, למרות שבתקופה זו עדיין אין חזרה מלאה לשגרה. המענק שניתן הינו קטן מידי ויתכן שניתן מאוחר מידי עבור עסקים שנפגעו באופן קשה.

התנאים לקבלת המענקים, המתבססים על נתונים עסקיים של 2018, גרמו למצב בו עסקים רבים שהתוצאות העסקיות שלהם בשנת 2018 היו פחות טובות אינם זכאים למענק מלא או חלקי ונותרו ללא מענה. כמו כן, עסקים שנפתחו לאחר ה-1 בספטמבר 2019 וכן עסקים שמחזור הפעילות שלהם הוא 20 מיליון ש"ח ומעלה לא זכאים למענק כלל. מירי סביון, המשנה למנהל רשות המיסים, הגיבה לבעיה זו וטענה שקיימות מספר בעיות תפעוליות, לרבות התבססות על דוחות של שנת 2019 במקום 2018 וכמו כן לא כל העסקים דיווחו עדיין את דוחות של שנת 2019. בנוסף, לדבריה המענקים לעצמאיים הם במסגרת תקציב נתון ולא כל העסקים יוכלו לקבלם.

עסקים רבים מתקשים לדווח ולשלם את תשלום המע"מ בגין חודשים מרץ-אפריל 2020 שכן רק לאחריו יקבלו את המענק של העצמאיים, דבר היוצר קושי רב לעסקים. אין פתרון לעסקים שמדווחים על בסיס מזומן, כלומר בחודשים מרץ-אפריל 2020 הם קיבלו תקבולים על חשבון עסקאות שבוצעו בחודשים קודמים ובחודשים מאי-יוני 2020 לא צפויים לקבל תקבולים.

ענפים בסיכון: ענפים בסיכון גבוה בגין המשבר, לרבות בתי מלון המתבססים על תיירות חוץ, בתי מלון קטנים, מסעדות ואולמות אירועים, לא קיבלו פיצוי הולם וממוקד והם בקשיים פיננסיים. נציגי ענף המסעדות העריכו כי 10%-15% מהן לא יחזרו לפעול וכ-20%-30% יחזרו לפעול אך יקרוסו בחודשים הקרובים ללא סיוע. במסגרת קרן ההלוואות בערבות מדינה לרוב לא מאושרות הלוואות לעסקים בסיכון גבוה, דבר המקשה על ענף המסעדות.

מוסר תשלומים: תשלומים לעסקים המספקים שירותים ומוצרים לגופים ציבוריים מתעכבים, דבר אשר פוגע בנזילות העסקים ועשוי לגרום לקריסתם. ימי האשראי של משרדי הממשלה עשויים להגיע עד 59 ימים ואף למעלה מכך.⁴³ במקרים אלו העסקים לא מקבלים את התקבולים באופן מידי בתום מתן המוצרים או השירותים, אלא לאחר זמן רב והעסקים נפגעים מכך.

מענק חזרה לעבודה: מענק חזרה לעבודה בגין כל עובד לא כולל את כל השכירים ועשוי לפגוע בעובדים ששכרם נמוך. במהלך הדיונים לאישור הצעת חוק מענק לעידוד התעסוקה (הוראת שעה – נגיף הקורונה החדש), התש"ף-2020, עלו טענות כלהלן:⁴⁴

- לא קיימת הגבלה של סכום המענק, דבר העשוי לעזור בעיקר לעסקים הגדולים.
- קיים רף שכר מזערי של שכר בגובה 3,300 ש"ח, מעסיקים עשויים לא להחזיר עובדים בחלקי משרה וסטודנטים המשתכרים פחות מהרף המזערי.
- מענק הסיוע ניתן החל מהעובד הראשון, כאשר עסקים גדולים בכל מקרה יחזירו את מרבית העובדים ואת העובדים השוליים לא בהכרח יחזירו, בניגוד לכוונת החוק.

⁴³ להרחבה: נעם בוטוש, נתונים על ימי אשראי בישראל ובמדינות אירופה, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 14 ביוני 2020.

⁴⁴ פרוטוקול, ועדת הכספים, 1 ביוני 2020 בנושא [ועדת הכספים אישרה לקריאה שנייה ושלישית: הרחבת תכנית הסיוע הכלכלי להתמודדות עם משבר הקורונה ב-14 מיליארד ש"ח](#); 3 ביוני 2020, בנושא [הצעת חוק מענק לעידוד תעסוקה \(הוראת שעה – נגיף הקורונה החדש\)](#), התש"ף-2020; 7 ביוני 2020, [הצעת חוק מענק לעידוד תעסוקה \(הוראת שעה – נגיף הקורונה החדש\)](#), התש"ף-2020; 9 ביוני 2020, [ועדת הכספים אישרה לקריאה שנייה ושלישית: תמריץ כספי למעסיקים שיחזירו עובדים שהוצאו לחל"ת](#).

- חלק מהמענק עשוי להיות מחולק כדיבידנדים לבעלי מניות או לשמש להגדלת השכר למנהלים בחברות. תנאי העסקה של המועסקים, שבגין החזרתם לעבודה יינתן המענק, לא בהכרח יישארו זהים לתקופה של לפני המשבר ואף עשויים להיפגע כתנאי לחזרה לעבודה.
- על פי התבחינים שנקבעו בהצעת החוק חלק ניכר מהתקציב לא ינוצל בפועל הואיל ועסקים רבים לא יוכלו לעמוד בכל תבחינים בכל ארבע הפעילות (בחודשים יוני, יולי, אוגוסט וספטמבר 2020) לרבות שכר של עובדים הנמוך מהרף שנקבע, עסקים שעדיין לא נפתחו בעקבות ההגבלות וסיבות נוספות.

2.2 כלים מוניטריים

2.2.1 פירוט הכלים

בנק ישראל מפעיל מדיניות מוניטרית מרחיבה ופועל להרחבת הנזילות בשווקים במספר דרכים, כמפורט להלן:⁴⁵

דחיית תשלומי הלוואות: ב-19 במאי 2020 פרסם בנק ישראל נוהל אחיד לבנקים לדחיית תשלומי הלוואות.⁴⁶ עסק עם מחזור של עד **25 מיליון ש"ח** בשנה והכנסותיו ירדו בגין המשבר, יכול לבקש עד ל-31 ביולי 2020 דחייה של **עד שישה חודשים** בתשלומים. הדחייה תוביל להוספת תשלומים בסוף תקופת הלוואה, וכרוכה בריבית על תקופת הדחייה, שיעורה לא יעלה על הנקוב בחוזה הלוואה. לא תיגבינה עמלות בגין דחיית תשלומי הלוואה.

הזרמת נזילות לשוק האג"ח המקומי: רכישת אג"ח ממשלתיות מסוגים שונים בשוק המשני בהיקף של **50 מיליארד ש"ח**. בנוסף, הבנק ביצע עסקאות ריפוי⁴⁷ עם אג"ח ממשלתי כבטוחה מול מוסדות פיננסיים. מטרת הצעדים היא למתן את התנודתיות החריגה ולהגדיל את הנזילות בשווקים הפיננסיים שבהם פועלים הגופים הפיננסיים, העסקים ומשקי הבית.

תמיכה בשוק מט"ח באמצעות מכרזי החלף:⁴⁸ הקצאת 15 מיליארד דולר לעסקאות החלף מול מערכת הבנקאות המקומית, תוך שימוש ביתרות המט"ח שנצברו בשנים האחרונות.

הפחתת דרישות הון רגולטוריות בנקודת אחוז אחת, בהתאם להחלטות רגולטוריות מקבילות בעולם. ההפחתה תהיה בתוקף במשך שישה חודשים עד לבחינתה מחדש, ונועדה לאפשר לבנקים להשתמש במקורות ההון שישחררו כתוצאה מההקלה לצורך הגדלת האשראי למשקי הבית ולמגזר העסקי.

הפחתת ריבית, תוכנית אשראי והרחבת ריפוי: ב-6 באפריל 2020 הודיע בנק ישראל על הפחתת הריבית מ-0.25% ל-0.1%; תוכנית הלוואות חדשה בסך 5 מיליארד ש"ח שתופעל עד סוף מאי 2020, לפיה, יוענקו הלוואות לבנקים לשלוש שנים בריבית קבועה (0.1%) להרחבת האשראי לעסקים קטנים; הרחבת תוכנית הריפוי כך שתכלול גם אג"ח קונצרניות כבטוחה (במחצית מרץ 2020 החל בנק ישראל להזרים כספים לגופים הפיננסיים בהלוואות קצרות טווח, בהן אג"ח ממשלתיות התקבלו כבטוחות. במסגרת זו, יתקבלו כבטוחות גם אג"ח קונצרניות בדירוג AA ומעלה.

⁴⁵ בנק ישראל, [הודעות לתקשורת](#), מועדים שונים.

⁴⁶ בנק ישראל, [הפיקוח על הבנקים מודיע על מתווה מקיף שאומץ על ידי המערכת הבנקאית לדחיית תשלומי הלוואות כסיוע ללקוחות הבנקים בהתמודדות עם השלכות משבר הקורונה](#), הודעה לעיתונות, 19 במאי 2020.

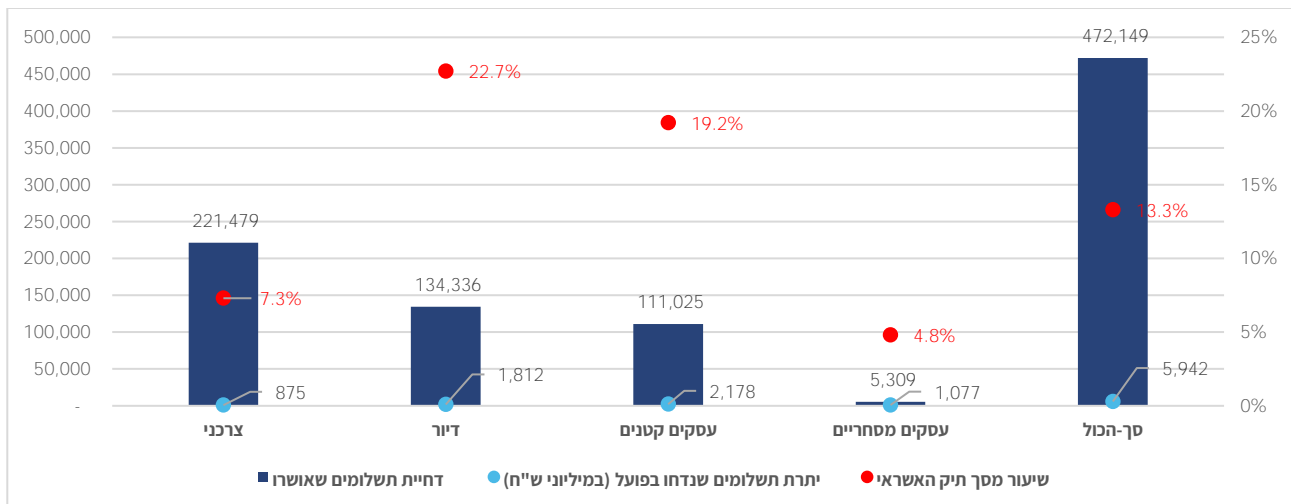
⁴⁷ עסקאות ריפוי (Repurchase agreement): עסקאות המערבות פעילות בשוק הכסף ובשוק העתידי, לפיהן הקונה רוכש ני"ע או אג"ח ומתחייב למכור בחזרה למוכר במועד כלשהו בעתיד במחיר קבוע וידוע מראש כבר במועד הקניה.

⁴⁸ מכרזי החלף: רכישות אג"ח טרם מועד פירעון ובמקביל הנפקת אג"ח חדשות שמועברות למוכרים בתמורה לאג"ח הנרכשות.

2.2.2 יישום הכלים

בנק ישראל מאפשר ללווים לדחות תשלומי הלוואה לעד 6 חודשים. תרשים 13 להלן מפרט את נתונים על דחיית תשלומי הלוואות לפי מגזר.

49 תרשים 13 – נתונים על דחיית תשלומי הלוואות לפי מגזר (תחילת מרץ עד תחילת מאי 2020)

מהנתונים אפשר לראות כי בין תחילת מרץ 2020 לתחילת מאי 2020 נדחו תשלומי הלוואות של עסקים קטנים ב- **111,025 הלוואות** בהיקף כספי כולל של **2.17 מיליארד ש"ח**. סך יתרת האשראי בגינו נדחו התשלומים הוא **20.2 מיליארד ש"ח**, המהווה כ-**19.2%** מסך יתרת האשראי לעסקים קטנים. ניתן לראות כי גם במגזר הדיור (משכנתאות), שיעור האשראי בגינו הוגשו ואושרו בקשות לדחייה מסך תיק האשראי הוא גבוה יחסית – כ-**22.7%**. שני מגזרים אלו, עסקים קטנים ולווים של משכנתאות, נפגעו קשות בגין משבר נגיף הקורונה. סיכום פעילות בנק ישראל בכלים העיקריים מפורטת בלוח 6 להלן.

50 לוח 6 – סיכום פעילות בנק ישראל בחודשים מרץ עד מאי 2020

חודש	עסקאות ריפו עם אג"ח כבטוחה	עסקאות החלף דולר/שקל	רכישות אג"ח ממשלתיות
הודעה בנושא	15/03/2020	18/03/2020	23/03/2020
יתרה נכון ל-	במיליארדי ש"ח	במיליארדי דולר	במיליארדי ש"ח
31/3/2020	5.5	7.5	8.5
30/4/2020	1.8	7.5	13.2
31/5/2020	1.6	6.8	19.2

כמו כן, נכון לסוף מאי 2020, הקצה בנק ישראל לבנקים הלוואות בהיקף של 4.6 מיליארד ש"ח מתוך 5 מיליארד ש"ח, במסגרת תכנית הלוואות לטווח ארוך שסיפק הבנק לבנקים במטרה להגדיל את היצע האשראי לעסקים קטנים וזעירים, אשר הסתיימה בסוף מאי 2020.

⁴⁹ בנק ישראל, הפיקוח על הבנקים, [סקירה שנתיית של מערכת הבנקאות 2019](#), עמוד 117, מאי 2020.

⁵⁰ בנק ישראל, [דיווח חודשי בדבר התכניות שבנק ישראל מפעיל בשווקים הפיננסיים לאור משבר הקורונה](#), כניסה: 8 ביוני 2020.

מהנתונים אפשר לראות כי עד סוף מאי 2020 רכש בנק ישראל אג"ח ממשלתיות בשוק המשני בהיקף של **19.2 מיליארד ש"ח**, מתוך התכנית עליה הכריז ב-23 במרץ 2020 לפיה ירכוש **50 מיליארד ש"ח**. בתחילת המשבר הכלכלי היו מכירות נרחבות של אג"ח ממשלתיות בשוק ההון על-ידי משקיעים מוסדיים ופרטיים. המכירות הובילו לעלייה בתשואות ולייקור האשראי במשק, אשר נשען על תשואות האג"ח הממשלתיות. צעדי בנק ישראל **מיתנו את העלייה בתשואות ותרמו להגדלת הנזילות, ובאופן עקיף להפחתת המחיר עבור הלוואים, גיוס אג"ח של הממשלה והלוואות של עסקים ומשקי בית**.⁵¹

3. סיוע לעסקים במדינות המפותחות בעקבות משבר נגיף הקורונה

התפשטות נגיף הקורונה גרמה להגבלות שהובילו להשבתה חלקית או מלאה על עסקים רבים. עקב כך מדינות רבות נקטו בתוכניות סיוע לעסקים, בעיקר הלוואות בערבות מדינה, דחייה של תשלומי מיסים והחזרי הלוואות ומענקים, כמפורט להלן. יש לציין כי מעת לעת תוכניות הסיוע במדינות השונות מתרחבות ונוספים תקציבים נוספים או כלי סיוע נוספים.

3.1 ארצות הברית⁵²

סך הסיוע הוא כ-**2.3 טריליון דולר** (ללא אשראי), המהווים כ-**11%** מהתמ"ג. כלי הסיוע העיקריים:

הלוואות – עסקים שנפגעו זכאים להלוואות בסך של **4 טריליון דולר**. ההלוואות נועדו לסייע לעסקים להתמודד עם המשבר, בעיקר תשלומי משכורת לעובדים והוצאות שכ"ד. **תוכנית ההגנה על המשכורת** (the Paycheck Protection Program) היא הלוואה שנועדה לספק תמריץ ישיר לעסקים קטנים לשמור על עובדיהם בשכר.⁵³ הסוכנות לעסקים קטנים (SBA) תמחל על הלוואות אם כל העובדים יקבלו שכר העבודה במשך שמונה שבועות וההלוואה תשמש לשכר, דמי שכירות, ריבית למשכנתא או תשלומים לשירותים (utilities). יש להשתמש בלפחות 75% מהסכום שנמחל לצורך שכר עבודה. לא נדרשות ערבות או ביטחונות אישיים ולא יגבו מהעסקים הקטנים עמלה. להלוואה יש פירעון של שנתיים וריבית של 1%. מתן מחילה להלוואה מבוסס על שימור העובדים או גיוס עובדים חדשים **ושמירה על רמות השכר**. סכום המחילה יופחת אם תהיה ירידה במספר העובדים במשרה מלאה או אם תהיה ירידה ברמות השכר.

דחיית תשלומי הלוואות – עסקים אשר להם הלוואות שקיימת לגביהן ערבות מדינה זכאים לקבל דחייה של התשלומים עד שישה חודשים, בתנאי שאין נגדם צו עיקול לנכסים. בתנאים מסויימים גם בעלי הלוואות ללא ערבות מדינה יוכלו לקבל דחייה בתשלומי הלוואה.⁵⁴

הקלות בתשלומי המיסים – מס הכנסה שמנוכה מהמשכורות של העובדים יידחה לשנים 2021–2022. עסקים שקיימים להם הפסדים בשנים 2018–2020 יוכלו להעביר אותם לחמש השנים הבאות. בנוסף, עסקים שזכאים להחזרי מיסים יקבלו אותם באופן מיידי. תשלומי מיסים יידחו ללא קנסות וריביות.

⁵¹ בנק ישראל, [השפעת התערבות בנק ישראל בשוק האג"ח הממשלתי בשיא המשבר](#), 2 ביוני 2020.

⁵² שם.

⁵³ The U.S. Small Business Administration (SBA), [The Paycheck Protection Program](#), accessed: June 4, 2020.

⁵⁴ בנק ישראל, [הפיקוח על הבנקים מודיע על מתווה מקיף שאומץ על ידי המערכת הבנקאית לדחיית תשלומי הלוואות כסיוע ללקוחות הבנקים בהתמודדות עם השלכות משבר הקורונה](#), 7 במאי 2020.

מענקים – ניתנים במטרה לעודד חברות לא לפטר עובדים הממשלה. חברות התעופה קיבלו מענקים בסך של כ- 25 מיליארד דולר; חברות משלוחי אוויר קיבלו מענקים בסך של כארבעה מיליארד דולר; וחברות מענפים אחרים שנפגעו קיבלו מענקים בסך של כשלושה מיליארד דולר.

תשלום דמי אבטלה לעצמאיים – בנוסף לשכירים שמקבלים דמי אבטלה, גם עצמאיים שנפגעו בעקבות המשבר זכאים לדמי אבטלה עד 600 דולר לשבוע (עד 39 שבועות).

3.2 בריטניה⁵⁵

הסיוע הכולל הוא **402 מיליארד ליש"ט** ומהווה כ-18% מהתמ"ג. כלי הסיוע היו בין השאר:

- **הלוואות לעסקים קטנים ובינוניים** - הלוואות עד לחמישה מיליון ליש"ט. עבור חברות שיש להם נכסים ששווים עד ל-250,000 ליש"ט הערבות היא מלאה, והמדינה תכסה את הריבית ואת הוצאות הנלוות של ההלוואה למשך 12 חודשים.⁵⁶
- **הלוואות התאוששות** של 2,000-50,000 ליש"ט לעסקים שנפגעו. אם מחזירים את ההלוואה בתוך שנה לא תחול ריבית.⁵⁷
- **הלוואות לעסקים גדולים** – עסקים בעלי מחזור הגדול מ-45 מיליון ליש"ט זכאים להלוואות עד ל-25 מיליון ליש"ט. ועסקים עם מחזור גדול מ-250 מיליון ליש"ט זכאים להלוואות עד ל-50 מיליון ליש"ט. עבור חברות שמחזורן הוא 45-500 מיליון ליש"ט שיעור הערבות של המדינה הוא עד 80%.⁵⁸
- **הלוואות לחברות הזנק (סטארט אפ)** – המדינה הקימה קרן ומעניקה הלוואות של 125,000 ליש"ט עד לחמישה מיליון ליש"ט לחברות הזנק אשר להם משקיעים פרטיים שהשקיעו סכומים דומים.
- לווים זכאים לקבל **דחייה של תשלומי הלוואות** לבנקים עד לשלושה חודשים, בהסכמת הבנק המלווה.⁵⁹
- **הקלות בתשלומי מיסים** – דחיית תשלומי מע"מ לשנת 2021 ללא קנסות וריביות. אנשים פרטיים שצריכים לשלם מס הכנסה עד לתאריך 31 ביולי 2020 זכאים לבקש דחייה של התשלומים ל-31 ינואר 2021 ללא ריבית וקנסות.⁶⁰

⁵⁵ UK Government, [Response to petition about: economic assistance to the events industry during COVID-19](#), accessed on: May 5th, 2020. OECD, [Covid19 Update by country](#); International monetary fund, [Policy responses to COVID-19](#), accessed: May 31st 2020

⁵⁶ UK Government, [Apply for the Coronavirus Business Interruption Loan Scheme](#), accessed on: May 5th, 2020. OECD, [Covid19 Update by country](#), accessed: May 31st 2020.

⁵⁷ UK Government, [Apply for a coronavirus Bounce Back Loan](#), accessed on: May 5th, 2020.

⁵⁸ UK Government, [Apply for the Coronavirus Large Business Interruption Loan Scheme](#), accessed on: May 5th, 2020. OECD, [Covid19 Update by country](#), accessed: May 31st 2020.

⁵⁹ UK Financial Conduct Authority, [Coronavirus: information for consumers on personal loans, credit cards, overdrafts, motor finance and other forms of credit](#), accessed on: May 20, 2020.

⁶⁰ UK Government, [Deferral of VAT payments due to coronavirus \(COVID-19\)](#), accessed on: May 5th, 2020. OECD, [Covid19 Update by country](#), accessed: May 31st 2020.

- **הסיוע לעצמאיים** – מענק בסכום של עד 7,500 ליש"ט לעצמאיים שנפגעו (עד 2,500 ליש"ט לחודש עבור שלושה חודשים). מענקים אלו מחוייבים במס הכנסה.⁶¹
- **מענק לעסקים** – יינתן מענק של עד 80% מהשכר של העובדים אשר יוצאים לחופשה על חשבון המעסיק (מתוך ימי חופש בתשלום), קיימת תקרה של 2,500 ליש"ט לחודש.⁶² בנוסף, יינתנו סכומים חד פעמיים של 10,000–25,000 ליש"ט לכל עסק מענפי אירוח, מסחר ופנאי אשר יש לו הוצאות שכר דירה. עסקים קטנים זכאים למענק של כ-3,000 ליש"ט.
- **תשלום ימי מחלה לעובדים** – המדינה תשתתף בהוצאות השכר בגין ימי המחלה של עובדים בבידוד.⁶³ עבור עסקים שיש להם עד 250 עובדים יינתן החזר הוצאות ימי מחלה של עד שבועיים לכל עובד.
- **סיוע לחברות שלא יפטרו את העובדים שלהן** – מענק של עד 2,500 ליש"ט לכל חודש ניתן לחברות שלא יפטרו את העובדים – תוקף המענק הוארך עד לחודש אוקטובר 2020.⁶⁴
- **פטור מתשלומי ארנונה לעסקים שנפגעו**, מענפי המסחר, האירוח והפנאי.⁶⁵

3.3 גרמניה⁶⁶

הסיוע הוא כ-156 מיליארד אירו המהווים כ-4.9% מהתמ"ג.⁶⁷ כלי הסיוע היו בין השאר:

- **הלוואות בערבות מדינה** – חברות ועסקים זכאים לקבל הלוואה בערבות מדינה של עד 100%, סכום ההלוואה הוא עד ל-25% מהרווח של שנת 2019, ועבור עסקים גדולים אשר להם לפחות 50 עובדים סכום ההלוואה הוא עד ל-800,000 אירו.
- **דחיית תשלומי הלוואות למיקרו-עסקים** – מיקרו-עסקים אשר הכנסתם נפגעה, זכאים לדחיית תשלומי הלוואה בשלושה חודשים עם אפשרות להארכה.⁶⁸
- **דחיית תשלומי מיסים** – עסקים שנפגעו זכאים לדחיית מיסים, הפחתה של תשלומי מקדמות המס, וזאת ללא קנסות.
- **סיוע מידי לעצמאים ועסקים קטנים** – עצמאים ועסקים קטנים אשר להם פחות מעשרה עובדים יקבלו מענק של עד 15,000 אירו. סך סיוע זה עומד על כ-50 מיליארד אירו.

⁶¹ UK Government, [Check if you can claim a grant through the Self-Employment Income Support Scheme](#), accessed on: May 5th, 2020.

⁶² UK Government, [Check if you can claim for your employees' wages through the Coronavirus Job Retention Scheme](#), accessed on: May 5th, 2020. OECD, [Policy responses to the Covid-19 crisis](#), accessed: May 21st 2020.

⁶³ OECD, [Covid19 Update by country](#), accessed: May 31st 2020.

⁶⁴ OECD, [Policy responses to the Covid-19 crisis](#), accessed: May 21st 2020.

⁶⁵ UK Government, [Check if your retail, hospitality or leisure business is eligible for business rates relief due to coronavirus \(COVID-19\)](#), accessed on: May 5th, 2020.

⁶⁶ OECD, [Covid19 Update by country](#); International monetary fund, [Policy responses to COVID-19](#), accessed: May 31st 2020.

⁶⁷ OECD, [Covid19 Update by country](#), accessed: May 31st 2020.

⁶⁸ בנק ישראל, [הפיקוח על הבנקים מודיע על מתווה מקיף שאומץ על ידי המערכת הבנקאית לדחיית תשלומי הלוואות כסיוע ללקוחות הבנקים בהתמודדות עם השלכות משבר הקורונה](#), 7 במאי 2020.

- **סיוע לחברות במימון שכר לעובדים** - חברות זכאיות לבקש סיוע אם לפחות 10% מכוח העבודה נפגע וכמות השעות של כל עובד פחתה. כמו כן, תשלומי בטוח לאומי בגין שעות העבודה שפחתו ימומנו במלואו על ידי המדינה.
- **דחיית תשלומי שכר דירה** - בעלי עסקים קטנים ומסחריים העומדים בפני הפסדים יכולים לבקש מבעלי הדירות להפסיק את תשלומי שכר הדירה לשלושת החודשים: אפריל, מאי ויוני 2020, עם אפשרות להרחבה עד לתום חודש ספטמבר 2020, ובתנאי שההפסדים הם בעקבות משבר נגיף הקורונה.

3.4 צרפת⁶⁹

כלי הסיוע הם בין השאר:

- **הלוואה לחברות חדשות וחברות יזמיות בערבות המדינה** - חברות חדשות או חברות יזמיות זכאיות לבקש הלוואות בערבות מדינה עד לסכום של 25% מהמחזור השנתי או עד לסך הוצאות השכר של שנתיים. הלוואות אלו יהיו עד לחמש שנים והתשלום ראשון יהיה החל מהשנה השנייה.
- **הלוואות בערבות מדינה** - חברות זכאיות לקבל הלוואות עם ערבות מדינה של 70% ועד ל-90% תלוי בגודל החברה. סך ההלוואות הוא כ-300 מיליארד אירו.
- **סיוע לחברות הזנק (סטארט-אפ)** - הקמת קרן בסך של 4 מיליארד אירו על מנת לסייע תזרימית בחברות אלו.
- **מענק לעסקים קטנים** - בעלי מקצועות חופשיים, עצמאיים ועסקים קטנים, שמחזור העסקים שלהם בשנה הוא בין 60,000 אירו ל-1 מיליון אירו וכן היתה להם ירידה במחזור העסקים, זכאיים למענק חד פעמי של עד 1,500 אירו. עסקים שפשטו רגל ולהם עובד אחד לפחות זכאים למענק חד פעמי של 2,000 אירו.
- **דחיית תשלומי הלוואות לעסקים קטנים ובינוניים** - לשיקול דעת של הבנק, עסקים קטנים ובינוניים יכולים לבקש דחיית תשלומים של ההלוואות וזאת עד לשישה חודשים.⁷⁰
- **הקלות במיסים** - דחייה של תשלומי ביטוח לאומי ומיסים. הקדמה של החזרי מס חברות ומע"מ.
- **דחיית תשלומי שכר דירה, גז, מים וחשמל** - עסקים קטנים ובינוניים זכאים לקבל דחייה של תשלומי שכר דירה, גז, מים וחשמל בתקופת המשבר.

3.5 איטליה⁷¹

הסיוע שניתן הוא כ-80 מיליארד אירו המהווים כ-4.6% מהתמ"ג. כלי הסיוע היו בין השאר:

- **הלוואות בערבות מדינה** - המדינה הקימה קרן ייעודית להלוואות לעסקים, הקרן מאפשרת הלוואות בערבות המדינה. ההלוואות לעסקים קטנים ובינוניים יהיו ללא עמלות.
- **דחיית תשלומי הלוואות** - עסקים קטנים ובינוניים זכאים לדחות את תשלומי הלוואות עד לתום חודש ספטמבר (דחייה של עד שישה חודשים).

⁶⁹ OECD, [Covid19 Update by country](#), accessed: May 27st 2020.

⁷⁰ בנק ישראל, [הפיקוח על הבנקים מודיע על מתווה מקיף שאומץ על ידי המערכת הבנקאית לדחיית תשלומי הלוואות כסיוע ללקוחות הבנקים בהתמודדות עם השלכות משבר הקורונה](#), 7 במאי 2020.

⁷¹ OECD, [Covid19 Update by country](#); International monetary fund, [Policy responses to COVID-19](#), accessed: May 31st 2020.

- **דחייה של מיסים** - בערים בהם היתה פגיעה גדולה תינתן האפשרות לדחות את תשלומי ביטוח לאומי בחודשיים; לחברות שמחזור העסקים שלהן נמוך משני מיליון אירו קיימת זכאות לדחייה של כל תשלומי המיסים; לעצמאים, שאין להם מועסקים ומחזור העסקים שלהם הוא עד 400,000 אירו, קיימת זכאות לפטור מניכוי מס במקור.
- **הפחתת מיסים על נדל"ן מסחרי** - בעלי נדל"ן מסחרי זכאים לזיכוי מס בשיעור של 60% על השכרת נדל"ן למסחר.
- **זיכוי במס בגין תרומות לעסקים** - אנשים פרטיים אשר תורמים לעסקים קטנים ובינוניים זכאים לקבל זיכוי במס של 30% מהתרומה (עד ל-20,000 אירו)⁷².
- **השתתפות המדינה בשכר עובדים המשולם על ידי מעסיקים** - המדינה הקימה "קרן השלמת ימי חופש" עבור עובדים שאין להם מספיק ימי חופש ונאלצים להישאר בבית. התוכנית מיועדת גם עבור עובדים זמניים ועצמאיים. בנוסף עובדים בעלי מוגבלות ועובדים אשר להם קרובי משפחה בעלי מוגבלות ונאלצים להישאר איתם בעקבות המשבר יקבלו תוספת ימי חופש.

3.6 אוסטרליה⁷³

סך הסיוע הוא **164 מיליארד דולר אוסטרלי**, ומהווה כ-8.2% מהתמ"ג. כלי הסיוע הם בין השאר:

- **הלוואות בערבות המדינה** - עסקים קטנים ובינוניים זכאים להלוואות בערבות של 50% מהמדינה.
- **דחיית תשלומי הלוואות** - עסקים שקיימות להם הלוואות קודמות עד לסכום של 10 מיליון דולר אוסטרלי יכולים לבקש דחייה של התשלומים עד לחצי שנה.
- **מענקי השתתפות בתשלום שכר לעובדים** - סך הסיוע הוא כ-70 מיליארד דולר אוסטרלי (כ-3.5% מהתמ"ג), עסקים זכאים למענק דו-שבועי של 1,500 דולר אוסטרלי בגין כל עובד. זאת בתנאי שהעובד קיבל שכר של 1,500 דולר אוסטרלי לפחות באותם השבועיים. סיוע זה מכסה גם עובדים במשרות חלקיות. תנאי נוסף הוא שהעסקים צריכים להציג ירידה של 30% במחזור העסקאות. תקופת הסיוע תהיה לשישה חודשים.
- **דחיית מיסים** - עסקים יוכלו לדחות את תשלומי מיסים בארבעה חודשים וזאת ללא קנסות. **הקדמת הוצאות פחת** - עסקים וחברות יוכלו לקדים את הוצאות הפחת העתידיות על נכסים עסקיים ובכך להקטין את חבות המס שלהם.
- **הפחתת שכר דירה לעסקים** - בעלי נדל"ן מסחרי השתתפו בנטל שכר הדירה של השוכרים שלהם, שיעור ההשתתפות יהיה בגובה שיעור הירידה במחזור העסקאות של השוכרים.

3.7 בלגיה⁷⁴

כלי הסיוע הם בין השאר:

⁷² Italian Government, [Protect health, support the economy, preserve employment levels and incomes](#), accessed: May 31st 2020.

⁷³ OECD, [Covid19 Update by country](#), accessed: May 27st 2020.

⁷⁴ שם.

- **פתרונות אשראי בערבות המדינה** - המדינה תספק ערבות עד לסך של 50 מיליארד אירו המהווים כ-10.6% מהתמ"ג. הערבות תינתן עבור אשראי חדש לתקופה מירבית של 12 חודשים.
- **דחיית תשלומי הלוואות** - עסקים קטנים ובינוניים יוכלו לבקש דחייה של עד שישה חודשים בתשלומי הלוואות.⁷⁵
- **דחייה והקלות בתשלומי המיסים** - תשלומי מס הכנסה, מס חברות, ניכוי מס במקור ומע"מ נדחו בחודשיים. ותתאפשר פריסה מחדשת של תשלומי המיסים. תשלומי ביטוח לאומי של מחצית ראשונה של 2020 נדחו עד לחודש דצמבר 2020 גם לעסקים וגם לשכירים.
- **מענק לעצמאיים** - עצמאיים זכאים למענק של עד 1,614 אירו לחודש אם הם נאלצו לסגור את העסק שלהם.
- **מענקים לחברות שנפגעו מהמשבר** - מענק בגובה 2,500–5,000 אירו ניתן לחברות שנפגעו או נאלצו להיסגר.

3.8 הולנד⁷⁶

סך הסיוע הוא כ-90 מיליארד אירו (כ-11.6% מהתמ"ג), כלי הסיוע הם בין השאר:

- **הלוואות בערבות המדינה** - עסקים קטנים ובינוניים זכאים להלוואות בערבות המדינה ובתנאים מוטבים, סך תקציב ערבויות המדינה הוא כ-1.5 מיליארד אירו. ערבות המדינה היא בשיעור של עד 80% וסכום ההלוואה המרבי לכל חברה הוא 150 מיליון אירו. עסקים קטנים זכאים להלוואות בסכום של 10,000–50,000 אירו כאשר שיעור ערבות המדינה יכול להגיע עד ל-95%. חברות הזנק (סטארט-אפ) זכאיות לקבל הלוואה בערבות המדינה ובשיעור ערבות של עד 50%.
- **דחייה של תשלומי הלוואות לעסקים קטנים ובינוניים** - בעלי עסקים מכלל הענפים אשר סך החובות שלהם נמוך מ-2.5 מיליון אירו יוכלו לקבל מהבנקים דחייה של תשלומי הלוואות עד לשישה חודשים.⁷⁷
- **דחיית תשלומי מע"מ, מס הכנסה ומס חברות** - בעלי עסקים מכלל הענפים זכאים לבקש דחייה של תשלומי המיסים.
- **עסקים שחויבו להיסגר** כגון בתי קפה, מכוני יופי ותיירות, זכאים לסכום חד פעמי בגובה של עד 4,000 אירו עבור שלושה החודשים על מנת לכסות הוצאות.
- **סיוע לעצמאיים** - עצמאיים שנפגעו זכאים לסיוע של עד 1,500 אירו לחודש ועד לשלושה חודשים. סך הסיוע הוא עד 1.5 מיליארד אירו.
- **סיוע למגזרי חקלאות, גינון ותרבות** - מענקים ספציפיים בסך של כ-950 מיליון אירו.
- **סיוע בתשלומי משכורת לעובדים** - עסקים שנפגעו מהמשבר ולהם הייתה ירידה ב-20% מהמחזור המכירות ואשר לא יפטרו עובדים זכאים לבקש תשלומים בגובה של עד 90% מהשכר. סך הסיוע הוא עד 10 מיליארד אירו. בנוסף, המדינה תשתתף בעד 30% מהפרשות לפנסיה של העובדים.

⁷⁵ בנק ישראל, הפיקוח על הבנקים מודיע על מתווה מקיף שאומץ על ידי המערכת הבנקאית לדחיית תשלומי הלוואות כסיוע ללקוחות הבנקים בהתמודדות עם השלכות משבר הקורונה, 7 במאי 2020.

⁷⁶ OECD, [Initial Budget and Public Management Responses to the Coronavirus \(COVID-19\) Pandemic in OECD Countries](#), accessed on: May 5th, 2020; OECD, [Covid19 Update by country](#), accessed: May 31st 2020.

⁷⁷ Nederlandse Vereniging Van Banken, [Corona - Banks offer SMEs extra breathing space: six months postponement of repayments](#), accessed on: May 20, 2020.

3.9 שוודיה⁷⁸

סך הסיוע עומד על כ-811 מיליארד קורונה המהווים כ-16.1% מהתמ"ג. כלי הסיוע הם בין השאר:

- **הלוואות בערבות המדינה** – הממשלה מאפשרת לכל העסקים שנפגעו מהמשבר לקחת מהבנקים הלוואה חדשה בערבות מדינה של עד 70%, סך הלוואה לא תעלה על 75 מיליון קורונה שוודית.⁷⁹
- **הקלות בתשלומי המיסים** - עסקים יכולים להגיש בקשה להקלות בתשלומי מע"מ וביטוח לאומי, בחודשים ינואר עד ספטמבר 2020. תיתכן הארכה לתקופה זו. בנוסף עסקים זכאים לבקש החזר בגין מס הכנסה ששולם בשנת 2019 כנגד הצגת הפסדים בתקופת המשבר. יש לציין שעל דחיית מיסים תחול ריבית.
- **השתתפות המדינה בהוצאות שכירות של עסקים** – המדינה תשתתף בעד 50% מהוצאות הקבועות של השכירות.
- **הגדלת הסיוע לענפי התרבות והספורט** – הממשלה תסייע בסכום של מיליארד קורונה (כ-90 מיליון אירו) נוספים לענפי התרבות והספורט אשר נפגעו כתוצאה מאיסור על התקהלות ציבורית.
- **סיוע לעסקים בתשלומי שכר לעובדים** – המדינה תשתתף בעד 75% מן העלויות של פיטורי עובדים; מעסיקים שהפחיתו את שעות העבודה של העובדים וכתוצאה מכך שכר העובדים ירד עד ל-80%, המדינה תכסה את ההפרשים, וזאת למשך של עד שלושה חודשים. כתוצאה ממהלך זה שכר העובדים צפוי להישאר בגובה של 90% מהשכר המקורי.
- **סיוע בתשלומי דמי מחלה** - הממשלה תסייע בתשלום דמי מחלה עבור עצמאיים שחלו ומעסיקים ששילמו לעובדים שחלו עבור החודשים אפריל ומאי 2020.

3.10 שווייץ⁸⁰

הסיוע הוא כ-73 מיליארד פרנק שווייצרי המהווים כ-10.4% מהתמ"ג של שווייץ. כלי הסיוע היו בין השאר:

- **עסקים קטנים ובינוניים שנפגעו זכאים לפתרונות אשראי בערבות המדינה**, עסקים אלו זכאים להגיש בקשה להלוואות גישור מהבנקים בסך של עד 10% ממחזור מכירות ועד ל-20 מיליון פרנקים שווייצריים. הלוואות עד לחצי מיליון פרנקים שווייצריים הם בערבות מלאה של המדינה ובריבית של 0% וזאת עד ל-31 בדצמבר 2020. בהלוואות מעל לחצי מיליון פרנק שווייצרי יחול 85% ערבות מדינה.
- **דחיית מיסים** - עסקים זכאים לדחות עד לסוף שנת 2020 את תשלומי המיסים עבור מס הכנסה, מע"מ, מכס, ביטוח לאומי ומיסוי צריכה אחרים ללא תשלום ריבית.

⁷⁸ OECD, [Initial Budget and Public Management Responses to the Coronavirus \(COVID-19\) Pandemic in OECD Countries](#), accessed on: May 5th, 2020. OECD, [Covid19 Update by country](#), accessed: May 31st 2020. International monetary fund, [Policy responses to COVID-19](#), accessed: May 31st 2020

⁷⁹ OECD, [Covid19 Update by country](#), accessed: May 31st 2020.

⁸⁰ OECD, [Initial Budget and Public Management Responses to the Coronavirus \(COVID-19\) Pandemic in OECD Countries](#), accessed on: May 5th, 2020. International monetary fund, [Policy responses to COVID-19](#), accessed: May 31st 2020. [Policy responses to the Covid-19 crisis](#), accessed: May 27th 2020

- **סיוע לעסקים בענפי התרבות והספורט אשר קיים עבורם איסור התקהלות** - בעקבות איסור על אירועים בענפי התרבות והספורט, ענפים זה זכאים לסיוע מידי של כ-280 מיליון פרנק שווייצרי. מועדוני ספורט הנמצאים בקשיים זכאים להלוואות וסובסידיות בסכום של כ-50 מיליון פרנק שווייצרי.
- **עצמאיים שסבלו מהפסד** על כך שנאלצו לסגור את העסק או שנמנע מהם לקיים אירוע בעקבות צו פדרלי של המדינה וכן כל העסקים שנפגעו ובתנאי שמחזור עסקיהם הוא בטווח של 10,000-90,000 פרנק שווייצרי בשנה **זכאים לפיצוי של עד 80% מהכנסה ועד 196 פרנק שווייצרי לכל יום.**

3.11 דנמרק⁸¹

סך הסיוע הוא **110 מיליארד כתר דני** המהווים כ-4.8% מהתמ"ג של דנמרק. כלי הסיוע היו בין השאר:

- כלל העסקים זכאים לקבל **הלוואות חדשות עם ערבות** של 70% מהמדינה, ובתנאי שחלה ירידה של 30% לפחות במחזור המכירות בגין המשבר. חברות קטנות ובינוניות העוסקות ביצוא זכאיות להלוואות בערבות של 90%.
- ממשלת דנמרק (בשיתוף עם ממשלת שוודיה) תעניק אשראי לחברת התעופה Scandinavian Airlines.
- **דחייה של תשלומי המיסים** למספר מגזרים בהם בוטלו אירועים בעקבות המשבר לרבות ענף האירועים, תיירות ותחבורה, במטרה להעלות את הנזילות בענפים האלו. חברות שיציגו מסמכים שמעידים על הפסדים יקבלו פיצוי מלא בעד אובדן הכנסות. לכל העסקים קיימת דחייה של מס הכנסה שמנוכה במקור עבור החודשים אפריל, מאי ויוני 2020.
- **השתתפות המדינה בהוצאות שכר לעובדים** - עסקים שנאלצים לפטר 30% מהעובדים (לפחות 50 עובדים) זכאים לקבל פיצוי בגובה של עד 75% מהשכר של העובדים (עד ל-30,000 כתר דני לעובד) ובתנאי שהמעסיק ימשיך להעסיק את העובדים וישלים את ה-25% מהשכר כך שהעובד יקבל שכר מלא, יש לציין שהעובדים צריכים להיות בחופשה ובגין חופשה זו ינוכו להם חמישה ימי חופש. מהלך זה בתוקף עד חודש יולי 2020.
- כל החברות שנפגעו מהמשבר **זכאיות להשתתפות בהוצאות הקבועות** בהתאם לשיעור ירידה במחזור העסקים כך השתתפות המדינה בגין סגירה מלאה של העסק תהיה 100% מסך ההוצאות הקבועות שלהם; **חברות** שמחזור העסקאות שלהן ירד ב-60%-80% זכאיות להשתתפות המדינה בשיעור של 50% מסך ההוצאות הקבועות; **חברות** שמחזור העסקאות שלהן ירד ב-35%-60% זכאיות להשתתפות המדינה של 25% מסך ההוצאות הקבועות. בנוסף, **לעצמאיים ולפרילאנסרים** אשר הייתה ירידה של 30% לפחות ממחזור המכירות זכאים לפיצוי של 90% מהוצאותיהם ועד לסכום של 23,000 כתר דני לחודש.
- **פיצוי בגין ימי מחלה לעובדים ולעצמאיים** - מעסיקים אשר משלמים שכר לעובדים שלהם בגין ימי מחלה וכן עצמאיים שהיו בימי מחלה זכאים לפיצוי בעד ימים אלו, הפיצוי יחול עד סוף 2020.
- **דחיית תשלומי מס לעירויות** - חברות ששוכרות נדל"ן מהעירויות זכאיות לדחייה של מיסים עירוניים בגין שנת 2020 ולשלם אותם בשנת 2021.

⁸¹ OECD, [Initial Budget and Public Management Responses to the Coronavirus \(COVID-19\) Pandemic in OECD Countries](#), accessed on: May 5th, 2020. OECD, [Covid19 Update by country](#), accessed: May 31st 2020.

3.12 אירלנד⁸²

סך הסיוע הוא כ-6.8 מיליארד אירו המהווים כ-2% מהתמ"ג. כלי הסיוע היו בין השאר:

- **הלוואות בערבות המדינה** – המדינה הקימה קרן הלוואות בסכום של כשני מיליארד אירו לתמיכה בעסקים קטנים ובינוניים, תקופת ההלוואות תהיה בין שלושה חודשים לשש שנים, הלוואות אלו יהיו בתנאים טובים יותר מאשר בהלוואות בשוק החופשי ובנוסף להלוואות בסכומים שבין 10,000 אירו ועד ל-1 מיליון אירו תהיה בערבות של עד 80%.
- **דחייה של תשלומי הלוואות** – בגין הלוואות חדשות שנלקחו מהבנקים בסכומים של עד 50,000 אירו יהיה אפשר לדחות את התשלומים בשישה חודשים.
- **דחיית תשלומי המיסים** – תשלומי המיסים יידחו לתקופה של 12 חודשים לאחר פתיחת המשק למסחר, על הדחייה לא יחולו קנסות.
- **מענקים** – עסקים קטנים זכאים למענק חד פעמי עד לסך 10,000 אירו. בהתבסס על נתוניהם בשנת 2019.
- **השתתפות המדינה בתשלומי שכר** – המדינה תשתתף בשכר עובדים המשולם על ידי המעסיקים, שיעור ההשתתפות הוא 70%-80% מהשכר ועד ל-410 אירו לשבוע עבודה. המטרה היא לתמוך מעסיקים לא לפטר עובדים. הסכום יהיה פטור ממס. עובדים שיפוטרו וכן עצמאיים שעבודתם הופסקה יקבלו מהמדינה דמי אבטלה של עד 350 אירו לשבוע.

3.13 ניו זילנד⁸³

סך הסיוע הוא כ-61.2 מיליארד דולר ניו זילנדי המהווים כ-20.7% מהתמ"ג. כלי הסיוע היו בין השאר:

- **הלוואות לעסקים קטנים ובינוניים** – עסקים עם עד 50 עובדים זכאים להלוואה עד 100,000 דולר ניו-זילנדי, בערבות מדינה של עד 80%.
- **דחיית תשלומי הלוואות ומשכנתאות** – עסקים קטנים ובינוניים ובעלי משכנתאות לדירור אשר נפגעו מהמשבר זכאים לדחות את התשלומים בחצי שנה.
- **מערכת המס** – שינויים במערכת המס לרבות העלאת רף מס הכנסה, הקמת תכנית השבת הפסדי מס בשנתיים הקרובות ומתן אפשרות להכרה בהוצאות פחת על מבנים מסחריים.
- **סיוע לענף התעופה** – סיוע של כ-600 מיליון דולר ניו זילנד ענף התעופה. ובנוסף סכום של כ-900 מיליון דולר ניו זילנד לחברת התעופה אייר ניו זילנד (מחיקה של חלק מחובות החברה למדינה) וזאת על מנת לשמור על הפעילות התפעולית של הענף.
- **השתתפות המדינה בתשלומי שכר לעובדי** – סבסוד הוצאות שכר עבור עסקים שמחזור העסקים שלהם פחת ב-30% ומעלה ומשלמים משכורת לעובדים שלהם עד חודש יוני 2020. בחודשים יוני ועד ספטמבר 2020 הסבסוד הממשלתי יהיה לעסקים אשר נפגעו יותר ומחזור העסקים שלהם פחת ב-50% לפחות. סך הסיוע צפוי להיות 8-12 מיליארד דולר ניו זילנדי. ההשתתפות תהיה בסכום אחד ועד לשווי משכורות של 12 שבועות.

⁸² OECD, [Covid19 Update by country](#); International monetary fund, [Policy responses to COVID-19](#), accessed: May 31st 2020.

⁸³ שם.

- **קרן הכשרה מקצועית** – הקמת קרן של כ-1.6 מיליארד דולר ניו זילנדי שמטרתה הכשרה והסבה של עובדים מענפי האירוח והתעופה לענפי הבניה, חקלאות, תעשייה ובריאות.

3.14 הונגריה⁸⁴

כלי הסיוע הם בין השאר:

- **הלוואות לעסקים** – עסקים זכאים להלוואות בערבות המדינה, סך ההלוואות שמעמידה המדינה הוא עד 2.5 טריליון פורנט הונגרי, ושיעור ערבות המדינה הוא עד 90%. חברות טכנולוגיות קטנות ובינוניות זכאיות בתנאים מסויימים להלוואה בריבית של 0%.
- **פטור מתשלומי ביטוח לאומי של המעסיקים** בחודשים מרץ עד יוני 2020 בענפים הבאים: תיירות, תעשיית הבידור, קייטרינג, ספורט ושירותי תרבות ותחבורת נוסעים. החל מחודש יולי 2020 שיעור תשלום ביטוח לאומי ירד מ-17.5% ל-15.5%. בנוסף, סכום של כ-1.7 מיליארד אירו יינתן גם עבור **תמיכות, סובסידיות להשקעות, הקלות במיסים, הלוואות בתנאים נוחים ועזרה בתשתיות** לאותם ענפים שפורטו לעיל, בפרסיה לשלוש שנים. כך, חברה שנפגעה יכולה להגיש בקשה להקלות במיסים של עד 5 מיליון פורנט הונגרי; תקופת החזר מע"מ יהיה עד 30 ימים.
- **מענקים לכלל העסקים שנפגעו** – עסקים מענפי התעשייה ונותני השירותים שמחזור עסקאותיהם נפגעו ב-25% לפחות, זכאים למענקי השקעה בסכום של עד 800,000 אירו. חברות קטנות שזכאיות למענק יהיו פטורות מהמס שחל על המענק.
- **דחיית תשלומי הלוואות** – עסקים יוכלו לדחות את תשלומי הלוואות עד לסוף 2020.
- **הקפאת דמי שכירות בענפים שנפגעו קשות**, ובנוסף בעלי נכסים לא יוכלו לבטל את חוזי השכירות ללא אישור השוכרים וזאת עד לסיום תקופת החירום.
- **סיוע לעסקים בסבסוד משכורות** – אם עסקים לא יפטרו את העובדים במשך שלושה חודשים, הם יהיו זכאים לסבסוד של עד 70% משכר העובדים לתקופה של שישה חודשים. ובתנאי שמחזור עסקיהם ירד ב-15%-75%.
- **סיוע לעובדים - החזר של עד 70% מהשכר שהופחת** בעקבות ירידה בשעות העבודה, וזאת למשך שלושה חודשים.

3.15 טורקיה⁸⁵

הסיוע הוא **50 מיליארד לירות טורקיות חדשות** המהווים כ-5% מהתמ"ג. כלי הסיוע היו בין השאר:

- מספר בנקים ציבוריים במדינה מציעים הלוואות חדשות לכל החברות **בתנאי שישמרו על כמות העובדים** שהייתה לפני המשבר, התשלום הראשון יהיה בתום שישה חודשים מקבלת ההלוואה, הלוואות אלו יהיו בריבית מסובסדת.
- תשלומי של הלוואות שהיו קיימות לפני המשבר **יידחו בשלושה חודשים לפחות**.⁸⁶

⁸⁴ OECD, [Initial Budget and Public Management Responses to the Coronavirus \(COVID-19\) Pandemic in OECD Countries](#), accessed on: May 5th, 2020. OECD, [Covid19 Update by country](#), accessed: May 31st 2020.

⁸⁵ OECD, [Covid19 Update by country](#), accessed: May 31st 2020.

⁸⁶ שם.

- **תשלומי חובות של חברות מענף החקלאות לגופים ציבוריים יידחו למשך שנה.**
- **דחייה של תשלומי המע"מ וביטוח לאומי של החודשים אפריל, מאי ויוני 2020 למשך שישה חודשים למספר מגזרים כלהלן:** תעשיית אירועים, בתי קולנוע ותיאטראות, אירוח, ענפי מזון ומשקאות, מסחר קמעונאי, תעשיית ברזל וטקסטיל. שיעור המע"מ בגין טיסות פנים ארציות ירד מ-18% ל-1% בחודשים אפריל, מאי ויוני 2020.
- **ביטול דמי שכירות לשלושה חודשים לכל העסקים ששוכרים מהמדינה נדל"ן.**

3.16 אסטוניה⁸⁷

- סך הסיוע הוא כ-2 מיליארד אירו (כ-7% מהתמ"ג). כלי הסיוע העיקריים מפורטים להלן:
- **הלוואות לעסקים שנפגעו** על מנת לשמור על הנזילות. כמו כן, הלוואות בערבות המדינה ללוויים המעוניינים לארגן מחדש של תשלומי הלוואות שנלקחו. סכום ההלוואה המירבי לכל חברה הוא חמישה מיליון אירו.
 - **פטור מתשלום ביטוח לאומי לעצמאיים** לרבעון הראשון של שנת 2020, והסכום המינימלי של תשלום ביטוח לאומי לרבעון הראשון יבוטל.
 - **דחייה של מס חברות לכל הענפים יהיה ללא קנס.**
 - **הממשלה תסייע לעסקים מענפי התרבות והספורט אשר להם בוטלו אירועים בחודשים מרץ ואפריל 2020.** הסיוע הוא באמצעות השתתפות המדינה בהוצאות הבלתי צפויות של עסקים בענפים אלו וסך הסיוע הוא עד ל-25 מיליון אירו.
 - **סיוע ממוקד לענף התיירות** בסך של 25 מיליון אירו.
 - **השתתפות בשכר של עובדים שמשולם על ידי מעסיקים** – סבסוד של עד 70% מהשכר הממוצע של כל העובדים ועד ל-1,000 אירו בחודש לעובד, בתנאי שמחזור העסקים ירד ב-30% לפחות.
 - **השתתפות בימי מחלה** - המדינה תפצה עבור שלושת הימים הראשונים של המחלה בחודשים מרץ ועד מאי 2020.

3.17 סין⁸⁸

- כלי הסיוע הם בין השאר:
- המדינה הקימה קרן הלוואות בערבות המדינה, עבור עסקים קטנים ובינוניים הוקצו כ-1 טריליון יואן סיני.
 - המדינה מאפשרת לבעלי חובות לבצע פריסה מחודשת של הלוואות, משכנתאות וחובות אחרים.
 - עסקים קטנים ובינוניים מתחום הקייטרינג והאירוח זכאים **לפטור מתשלומי ביטוח לאומי.**
 - חברות בתחום האירוח, הקייטרינג והשירותים הפרטיים זכאיות **לפטור ממע"מ.**
 - חברות מהענפים הבאים: קייטרינג, אירוח, תחבורה ותיירות, זכאיות **להעביר את ההפסדים של שנת 2020 ל-8 השנים הבאות.**
 - חברות גדולות פטורות מ-50% מתשלומי ביטוח לאומי.
 - חברות התעופה פטורות מתשלומים לקרן הפיתוח של ענף התעופה.

⁸⁷ OECD, [Initial Budget and Public Management Responses to the Coronavirus \(COVID-19\) Pandemic in OECD Countries](#), accessed on: May 5th, 2020. OECD, [Covid19 Update by country](#), accessed: May 31st 2020.

⁸⁸ OECD, [Covid19 Update by country](#), accessed: May 31th 2020.

- עסקים קטנים השוכרים מהמדינה נדל"ן זכאים לפטור מדמי שכירות לשלושה חודשים. בעלי נדל"ן פרטיים שמשכירים לעסקים קטנים זכאים להטבות מס אם הם לא יגבו שכר דירה עד שלושה חודשים.

3.18 קולומביה⁸⁹

סך הסיוע הוא 15 טריליון פסו קולומביאני (כ-4.7 מיליארד דולר). כלי הסיוע הם בין השאר:

- **הקמת קרן להלוואות בערבות המדינה – הממשלה תעניק הלוואות בערבות המדינה** בסכום כולל של 250 מיליארד פסו קולומביאני לתמיכה בענפי אירועים ציבוריים, תיירות ותעופה. ובנוסף, סכום של כ-300 מיליארד פסו קולומביאני ליתר הענפים.
- **דחיית תשלומי מס הכנסה וביטוח לאומי** (לעובדים וגם למעסיקים) לכלל הענפים.
- **דחיית תשלומי מע"מ** לבתי מלון, תיאטראות, מקומות להופעות חיות ותחבורה אווירית.
- **השתתפות הממשלה בתשלום שכר לעובדים של עסקים קטנים ובינוניים** – השתתפות בשכר עובדים בתנאי שלא תפטר עובדים (ההשתתפות היא עד פי חמישה משכר המינימום למשך שלושה חודשים לכל עובד). כמו כן, עסקים שמחזור עסקיהם ירד ב-20% לפחות יקבלו מענק של 40% משכר המינימום.

3.19 ליטא⁹⁰

סך הסיוע הוא כ-2.5 מיליארד אירו המהווים כ-5% מהתמ"ג. כלי הסיוע היו בין השאר:

- **הלוואות מוטבות לעסקים קטנים ובינוניים** – חלק מההטבות הן לעסקים אשר להם היתה ירידה של 30% לפחות ממחזור המכירות.
- **דחיית תשלומי הלוואות** - דחייה של תשלומי הלוואות עד שישה חודשים.⁹¹
- **דחיית תשלומי מס הכנסה ליחידים וחברות** – יחידים וחברות זכאים לדחות את תשלומי מס הכנסה ומס חברות, כמו כן, לא יינתן קנס על פיגור בתשלומים.
- **הפחתה של מסים על השכרת נכסים שבבעלות המדינה.**
- **הקלות ליבואנים** – זכאים להקלות במכס ובמע"מ על יבוא של מוצרים המשמשים למאבק בנגיף הקורונה.
- **מענק לעצמאים** – עצמאים שנאלצו לסגור את עסקם זכאים לקבל 257 אירו לכל חודש.
- **פיצוי לענף התיירות** – ענף התיירות צפוי להיפתח מחדש בחודש יוני 2020, סך הסיוע לענף הוא כ-45 מיליון אירו. עסקי התיירות יקבלו הטבות מיוחדות לרבות הלוואות, פיצויים, מענקים לשמירה על נזילות ועזרה בשיווק (אנשי רפואה יקבלו שוברים לחופשה וכך העסקים יקבלו לקוחות נוספים).
- **דחיית תשלומי חשמל וגז** – לכלל האוכלוסייה קיימת זכאות לדחות את תשלומי החשמל והגז אשר משולמים לספקים הציבוריים.
- **השתתפות המדינה בתשלומי שכר לעובדים** - עסקים שנאלצו לסגור את העסק שלהם ומשלמים לעובדים שאינם יכולים לעבוד שכר בגובה של לפחות שכר המינימום יקבלו סבסוד עד לסך של 607–910 אירו ברוטו.

⁸⁹ OECD, [Covid19 Update by country](#), accessed: May 21st 2020.

⁹⁰ OECD, [Covid19 Update by country](#); IMF, [Policy responses to COVID-19](#), accessed: May 31st 2020.

⁹¹ בנק ישראל, [הפיקוח על הבנקים מודיע על מתווה מקיף שאומץ על ידי המערכת הבנקאית לדחיית תשלומי הלוואות כסיוע ללקוחות הבנקים בהתמודדות עם השלכות משבר הקורונה](#), 7 במאי 2020.

4. ניתוח כלי הסיוע לעסקים והשפעתם

קצב ההדבקה המהיר יחסית של נגיף הקורונה הוביל מדינות רבות לנקוט בסגרים, אשר הובילו לירידה חדה בכמות העובדים הפעילים, להשבתה מלאה או חלקית של עסקים רבים ולמשבר כלכלי עולמי. בעקבות כך, החלו מדינות רבות לנקוט בצעדי חירום בכדי להשיג שתי מטרות: לאפשר לאנשים ולעסקים לשרוד בתקופת ההסגרים; לאפשר לכלכלות לחזור לצמוח לאחר השגת שליטה על התפשטות הנגיף. כתוצאה מאירועים אלו השפעה על העסקים הינה כפולה:

בעת הסגרים: השבתה פתאומית באופן מלא או חלקי של עסקים רבים, ירידה בהכנסה השוטפת של משקי בית ועסקים.

לאחר הסגרים: הירידה בהכנסה של משקי בית ושל עסקים יחד עם מגבלות שנתרו מובילה לירידה חדה בביקושים לעומת המצב לפני המשבר.

פעולות אלו דורשות הגדלה ניכרת של ההוצאה הציבורית ושל הגירעון, לצד הגדלת הנזילות בשווקים. אולם, הגדלת הגירעון באופן חד מדי עשויה לפגום בתהליך הצמיחה לאחר המשבר בגין קושי פיננסי אפשרי לממן את הגרעון ובגין הקטנת ביקושים של העסקים ומשקי הבית בשל ציפייה להעלאת מיסים להחזר חובות הממשלה (אפקט ריקרדיאני). קיים יחס תחלופה בין הצורך להעלאת הגרעון למימון הסיוע להישרדות בעת המשבר והסיוע לצמיחה לאחר המשבר לבין הסיכונים הקיימים בהעלאת גבוהה מדי.

מצב העסקים במדינות השונות תלוי במגוון של גורמים, כמפורט להלן:

האיתנות הפיננסית של העסקים: האיתנות הפיננסית של העסקים ערב המשבר עשויה לשמש 'אוויר לנשימה' בתקופת ההגבלות והירידה החדה בפעילות הכלכלית. מהסקירה בסעיף 1.3 לעיל עולה כי בממוצע האיתנות פיננסית של עסקים קטנים בישראל נמוכה יחסית, המינוף הפיננסי גבוה יחסית, ימי האשראי ארוכים יחסית ועל-כן תקופת הגבלות ארוכה עשויה למוטט רבים מהם.

עוצמת ההגבלות שהוטלו: ישראל נקטה בצעדי הגבלות מוקדמים ומחמירים יחסית למדינות רבות אחרות, לרבות הפסקת טיסות ממוקד המחלה בסין ב-30 בינואר 2020 ולאחר מכן ממדינות נוספות, ממחצית מרץ 2020 הושבתה מערכת החינוך, נקבעו תקנות לשעת חירום המצמצמות את היקף העבודה⁹² ונעשה שימוש באמצעי ניטור דיגיטלי למעקב אחר חולים וברי בידוד. הטלת ההגבלות מוקדם יחסית אפשרה לרכך אותם בהדרגה מוקדם, יחסית למדינות אחרות, ועל-כן תקופת הגבלות בישראל היתה אמנם מחמירה יותר אך קצרה יותר.⁹³

כלי הסיוע של הממשלות: בהינתן איתנות פיננסית נמוכה יחסית של העסקים בישראל ורמת פגיעות גבוהה, ונקיטת הגבלות מוקדם יחסית למדינות אחרות בעוצמה רבה, ניתן היה לצפות שכלי הסיוע של הממשלה יהיו נרחבים ומהירים יותר. נושא זה ייבחן בסעיפים הבאים.

⁹² להרחבה: חדוה קפלינסקי, עמי צדיק, [התמודדות המשק מול משבר נגיף הקורונה בהשוואה למדינות המפותחות](#), מרכז המחקר והמידע של הכנסת, אפריל 2020.

⁹³ OECD, [Economic Outlook June 2020](#), Page 237, June 10, 2020.

4.1 קרנות אשראי בערבות מדינה

מהסקירה בסעיף 3 לעיל עלה כי כלי עיקרי בו נוקטות מדינות רבות הוא מתן הלוואות לעסקים בערבות מדינה, שכן בתקופת ההגבלות הסיכון הפיננסי עולה וקיים חשש כי ללא ערבות מדינה בנקים לא יספקו אשראי לעסקים המצויים בחוסר פעילות כלכלית, דבר העשוי להביא לחדלות פירעון של עסקים רבים ולהוביל למפולת כלכלית רחבת היקף.

4.1.1 הקרן הייעודית בישראל

ב-30 במרץ 2020 פורסמה התכנית הכלכלית לסיוע במשבר נגיף הקורונה, בהיקף של כ-80 מיליארד ש"ח, ובה הוחלט על הקמת קרנות ייעודיות לסיוע לעסקים. היקף הלוואות הראשוני שניתן להעמיד במסגרת הקרן לעסקים קטנים ובינוניים היה 8 מיליארד ש"ח, וכנגד הלוואות אלו הועמדו ערבויות בהיקף של כ-1.2 מיליארד ש"ח, שיעור ערבות של 15% מסך הלוואות.⁹⁴ לאחר מכן, ב-4 במאי 2020 הורחב היקף הלוואות שניתן להעמיד בקרן ל-14 מיליארד ש"ח. וסך הערבויות שהועמדו עומד על כ-2.1 מיליארד ש"ח.⁹⁵ לוח 7 להלן מציג נתונים על הלוואות בקרן בערבות מדינה לסיוע לעסקים קטנים ובינוניים נכון ל-2 ביוני 2020.

לוח 7 - הלוואות לעסקים קטנים ובינוניים בקרן בערבות מדינה (14 ביוני 2020)⁹⁶

מספר	נתון
66,300	מספר בקשות להלוואות
50,100	מספר בקשות שטופלו
75.6%	אחוז הבקשות שטופלו
36,100	מספר הלוואות שאושרו
72.1%	אחוז הלוואות שאושרו
14,000	מספר הלוואות שנדחו
27.9%	אחוז הלוואות שנדחו
13.45	סכום הלוואות שאושרו (במיליארדי ש"ח)

מהלוח ניתן לראות כי מתוך כ-66.3 אלף בקשות להלוואה בקרן בערבות מדינה (המהווים כ-11.6% מכלל העסקים), טופלו כ-50.1 אלף בקשות - 75.6%. מסך הבקשות שטופלו, כ-72.1% אושרו וכ-27.9% נדחו. סך כל הלוואות שאושרו בקרן בערבות מדינה עומד על כ-13.45 מיליארד ש"ח (כ-5.6% מיתרת האשראי לעסקים קטנים ובינוניים בסוף 2019), כלומר הלוואה ממוצעת של כ-373 אלף ש"ח. מסך כ-66 אלף הבקשות לקרן אושרו 54.4%, נדחו 21.1% ולא טופלו 24.4%. ב-2 ביוני 2020 פנה שר האוצר לוועדת הכספים של הכנסת בבקשה להגדיל את הקרן בעוד 8 מיליארד ש"ח, כך שתעמוד על 22 מיליארד ש"ח.⁹⁷

⁹⁴ להרחבה: נעם בוטוש, [סיוע לעסקים באמצעות קרנות הלוואה בערבויות מדינה להתמודדות עם משבר נגיף הקורונה](#), מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 5 באפריל 2020.

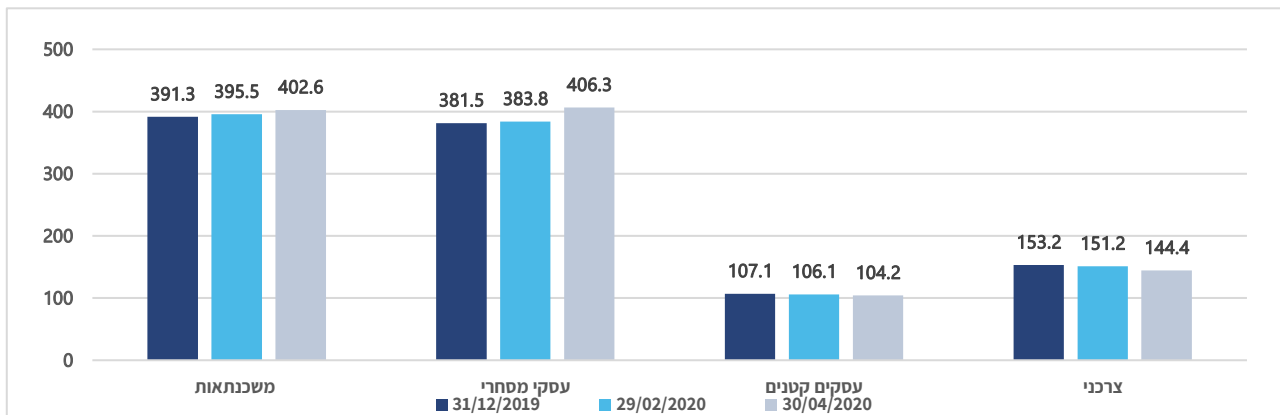
⁹⁵ ועדת הכספים, [הצעת אישור בדבר העמדת סכום ערבות נוסף לקרן הסיוע הייעודית לעסקים בשל התפשטות נגיף הקורונה](#), 4 במאי 2020.

⁹⁶ החשב הכללי, [קרנות ייעודיות לעסקים לסיוע בקושי התזרימי בעקבות נגיף הקורונה](#), מעודכן נכון ל-12 ביוני 2020.

⁹⁷ משרד האוצר, [שר האוצר והחשב הכללי פנו ליו"ר ועדת הכספים בבקשה להרחיב את הקרן להעמדת הלוואות בערבות המדינה ב-8 מיליארד שקלים נוספים](#), 3 ביוני 2020.

בתרשים 14 להלן מוצג השינוי ביתרות האשראי לפי מגזר בתקופת משבר נגיף הקורונה.

תרשים 14 - שינוי ביתרות אשראי בנקאי לפי מגזר מתחילת 2020 (במיליארדי ש"ח שוטפים)⁹⁸

מהנתונים אפשר לראות כי יתרת האשראי הבנקאי לעסקים קטנים ירדה מכ-107.1 מיליארד ש"ח ב-31 בדצמבר 2019 לכ-104.2 מיליארד ש"ח ב-30 באפריל 2020, ירידה של כ-2.9 מיליארד ש"ח או בשיעור של 2.7%, זאת למרות פעילות הקרן בתקופת המשבר. הקיטון ביתרת האשראי לעסקים קטנים עשוי לנבוע ממספר סיבות ובהן: הוצעו לעסקים הלוואות בריביות גבוהות אך הן לא מומשו בפועל ולכן יתרת האשראי בפועל ירדה; חלק מהאשראי שניתן במסגרת הקרן בערבות מדינה מוצג באשראי עסקי מסחרי, שבו חל גידול של כ-22.5 מיליארד ש"ח במהלך חודשים מרץ-אפריל 2020.

במקביל, הריבית הבנקאית לעסקים קטנים ירדה מ-5% ב-29 בפברואר 2020 ל-3.77% ב-20 באפריל 2020, בין היתר בגין פעילות הקרן המספקת הלוואות בריבית נמוכה יחסית (פריים + 1.5%), ובגין הלוואות המוניטריות שמציע בנק ישראל לבנקים בריבית של 0.1% לצורך מתן הלוואות לעסקים קטנים (ראו סעיף 2.2.1 לעיל).

4.1.2 קרנות בערבות מדינה בעולם

מדינות רבות בעולם הקימו קרנות הלוואה ייעודיות בערבות מדינה לסיוע לעסקים שנפגעו כתוצאה ממשבר נגיף הקורונה. להלן יוצגו מספר מדינות ונתונים על הקרנות הייעודיות שהוקמו.

ארצות הברית⁹⁹ - כאמור לעיל, הסוכנות לעסקים קטנים (SBA) מפעילה תכנית הלוואות בערבות מדינה להגנה על המשכורות (Paycheck Protection Program) בהיקף כולל של כ-659 מיליארד דולר. התכנית מיועדת לעסקים המעסיקים עד 500 מועסקים ולעצמאים. שיעור הערבות הוא 100% ומכוסה על ידי הסוכנות לעסקים קטנים (SBA). הלוואות עשויות להפוך למענקים במלוא הסכום, בהתאם לתנאים כפי שפורטו לעיל. על פי הסוכנות, נכון ל-4 ביוני 2020, אושרו כ-4.5 מיליון הלוואות, בהיקף של כ-511 מיליארד דולר, וגודל הלוואה הממוצע היה כ-113 אלף דולר.¹⁰⁰

⁹⁸ בנק ישראל, [דגשים אקטואליים מתוך סקירת הפיקוח על הבנקים ל-2019 ומחצית 2020](#), 12 במאי 2020.

⁹⁹ CRS, [Small Business Administration 7\(a\) Loan Guaranty Program](#), April 30 2020.

¹⁰⁰ SBA, [Paycheck Protection Program](#), accessed: 7 June 2020.

בריטניה¹⁰¹ - סך כל ההלוואות בקרנות בערבות מדינה יעמדו על כ-**330 מיליארד ליש"ט**. המדינה מפעילה שלוש תוכניות לקרנות הלוואה בערבות מדינה. בכל התכניות אין צורך בערבות אישית של הלווים בהלוואות של עד **250 אלף ליש"ט**:

- הלוואות הישרדות לעסקים (**BBLs**) - תכנית זו מיועדת לעסקים קטנים ובינוניים. הסכום המרבי להלוואה בתכנית זו הוא **50 אלף ליש"ט** ושיעור הערבות עומד על **100%**.
- הלוואות לעסקים שנפגעו מהמשבר (**CBILs**) - תכנית זו מיועדת לעסקים קטנים ובינוניים. הסכום המרבי להלוואה בתכנית זו הוא **5 מיליון ליש"ט** ושיעור הערבות עומד על **80%**.
- הלוואות לעסקים גדולים שנפגעו מהמשבר (**CLBILs**) - תכנית זו מיועדת לעסקים גדולים. הסכום המרבי להלוואה בתכנית זו הוא **200 מיליון ליש"ט** ושיעור הערבות עומד על **80%**.

צרפת¹⁰² - היקף קרנות הלוואה בערבות מדינה של כ-**300 מיליארד אירו**. שיעור הערבות להלוואות נע בין **70%-90%** בהתאם לגודל העסק: עסקים קטנים: **90%**, עסקים בינוניים: **80%** ועסקים גדולים: **70%**.

אוסטרליה¹⁰³ - המדינה תקים קרן הלוואות בערבות מדינה לעסקים קטנים ובינוניים בהיקף של כ-**40 מיליארד דולר אוסטרלי**. שיעור הערבות בקרן יהיה **50%**. הקרן מיועדת לעסקים בעלי מחזור של עד **50 מיליון דולר אוסטרלי**.

בלגיה¹⁰⁴ - הקרן להלוואות בערבות מדינה מופעלת על ידי הבנק המרכזי. סך כל ההלוואות בקרן הוא כ-**50 מיליארד אירו**. שיעור הערבות במסגרת התוכנית הוא דיפרנציאלי, כך ש-**3%** הפסד ראשונים בתיק הם על חשבון המגזר הפיננסי, **3%-5%** מההפסד יתחלקו שווה בשווה בין המגזר הפיננסי למגזר הממשלתי, מעל **5%** הפסד בתיק - **80%** על חשבון הממשלה ו-**20%** על חשבון המגזר הפיננסי - סך הכול ממוצע משוקלל של **77% ערבות מדינה**.

שווייץ¹⁰⁵ - היקף ההלוואות בקרן בערבות מדינה הוא כ-**60 מיליארד פרנק שוויצרי**. ההלוואות יועמדו לטובת עסקים קטנים ובינוניים. הערבות בקרן משתנה בהתאם להיקף ההלוואה - הלוואות של עד **חצי מיליון פרנק שוויצרי** יכוסו בשיעור ערבות של **100%** והריבית עליהן תהיה אפסית, הלוואות מעל **חצי מיליון פרנק שוויצרי** יכוסו בשיעור ערבות של **85%** והריבית על הלוואות אלו תהיה בשיעור של **0.5%**.

ספרד¹⁰⁶ - קרן הלוואות בערבות מדינה המופעלת דרך בנק ממשלתי. היקף ההלוואות בקרן יהיה כ-**100 מיליארד אירו**. מתוך סכום זה כ-**60 מיליארד אירו** יהיו עבור עסקים קטנים ובינוניים ועצמאים. עבור עסקים אלו שיעור הערבות יהיה **80%**. שאר הסכום - **40 מיליארד אירו** יוקצה עבור עסקים אחרים, ושיעור הערבות בהלוואות לעסקים אלו יהיה **70%** להלוואות חדשות ו-**60%** על הלוואות ממוחזרות.

¹⁰¹ Ibid; GOVERNMENT of United Kingdom, [COVID-19 Business support](#), accessed: June 3, 2020.

¹⁰² OECD, [Covid19 Update by country](#), accessed: 3 June 2020.

¹⁰³ Australian Government, [Coronavirus SME Guarantee Scheme](#), accessed: June 3 2020.

¹⁰⁴ National Bank of Belgium, [Guarantee scheme for individuals and companies affected by the corona crisis](#), March 22 2020.

¹⁰⁵ OECD, [Covid19 Update by country](#), accessed: 3 June 2020.

¹⁰⁶ Ibid.

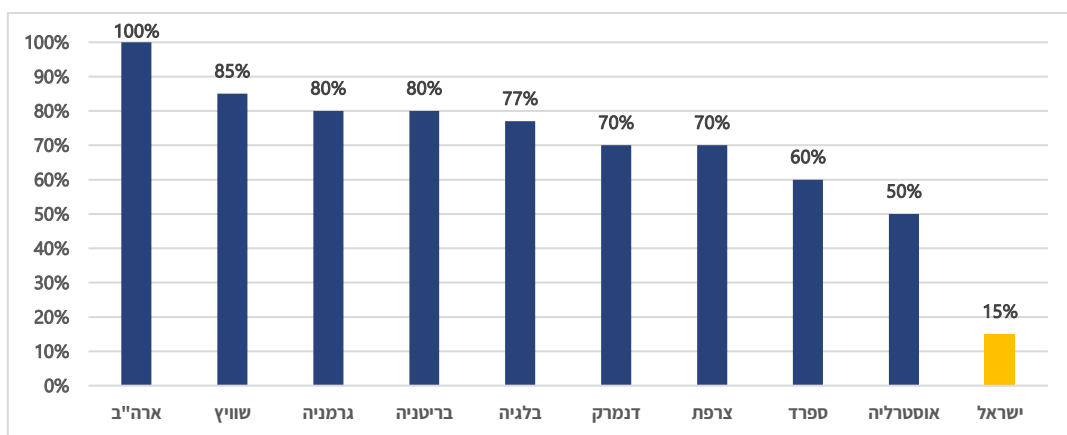
דנמרק¹⁰⁷ - מוקמות מספר קרנות הלוואה בערבות מדינה לסיוע לענפים עסקיים שונים. סך כל ההלוואות בקרנות השונות יעמוד על כ-95.8 מיליארד כתר דני. הקרנות מתפלגות באופן הבא:

- **35.7 מיליארד כתר דני** יוקצו לעסקים גדולים. שיעור הערבות בקרן זו הוא **70%**.
- **25 מיליארד כתר דני** יוקצו לעסקים קטנים ובינוניים. שיעור הערבות בקרן זו הוא **70%**.
- **30 מיליארד כתר דני** יוקצו לטובת חברות ביטוח.
- הסוכנות הדנית לייצוא אשראי תקצה **1.25 מיליארד כתר דני** לעסקים קטנים ובינוניים הפעילים בתחום הייצוא, שיעור הערבות בקרן זו יעמוד על **90%**.
- **1.5 מיליארד כתר דני** יוקצו לטובת עסקים בענף התיירות.
- כ-**2.35 מיליארד כתר דני** יוקצו לטובת ערבויות לחברת התעופה הסקנדינבית SAS.

סיכום: השוואת קרנות בערבות מדינה

ניתן להשוות משתנים שונים של פעילות הקרנות בערבות מדינה, לרבות שיעור ערבות המדינה מסך ההלוואות, שיעור ההלוואות בקרנות בערבות מדינה מהתוצר ושיעור ההלוואות בקרנות בערבות מדינה מנכסי הבנקים. יחד עם זאת, בהשוואת קרנות הלוואה בערבות מדינה קיימים מאפיינים נוספים המשפיעים על רמת המעורבות והסיכון שהמדינה נוטלת על עצמה, ובהם: שער הריבית, העמלות, תקופת פריסת ההלוואה והגופים שנותנים את ההלוואה. תרשים 15 להלן מציג את שיעורי ערבות המדינה מסך ההלוואות שהקרן יכולה לספק.

תרשים 15 - שיעור ערבות המדינה מסך ההלוואות שהקרן יכולה לספק¹⁰⁸

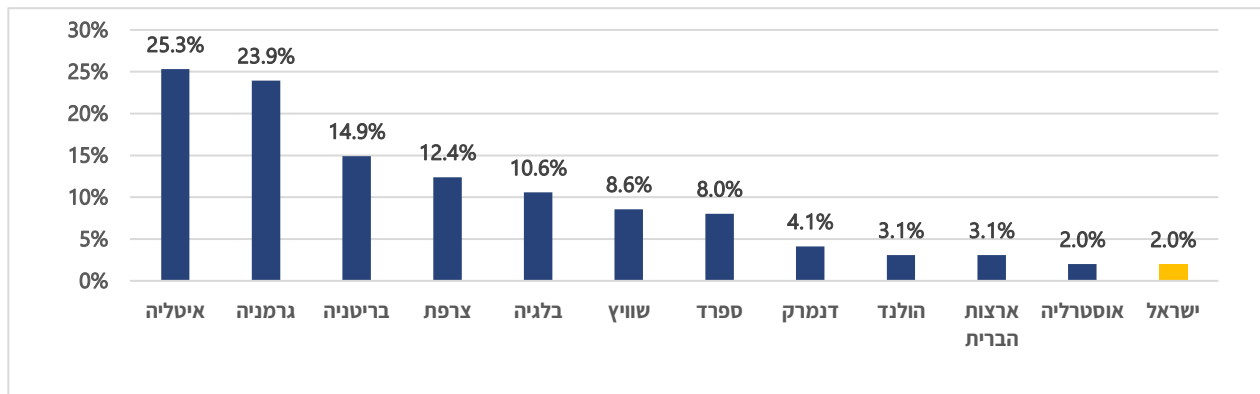

מהנתונים ניתן לראות כי שיעור הערבות במדינות הנסקרות נע בין 50% ל-100%. בארה"ב שיעור הערבות הגבוה ביותר – 100% ערבות מדינה ובאוסטרליה שיעור הערבות הנמוך ביותר – 50%. ניתן לראות כי בישראל שיעור ערבות מדינה של 15% - הנמוך מבין המדינות שנסקרו. תרשים 16 להלן מציג את שיעור ההלוואות בקרנות בערבות מדינה מהתוצר בשנת 2019.

¹⁰⁷ Ibid.

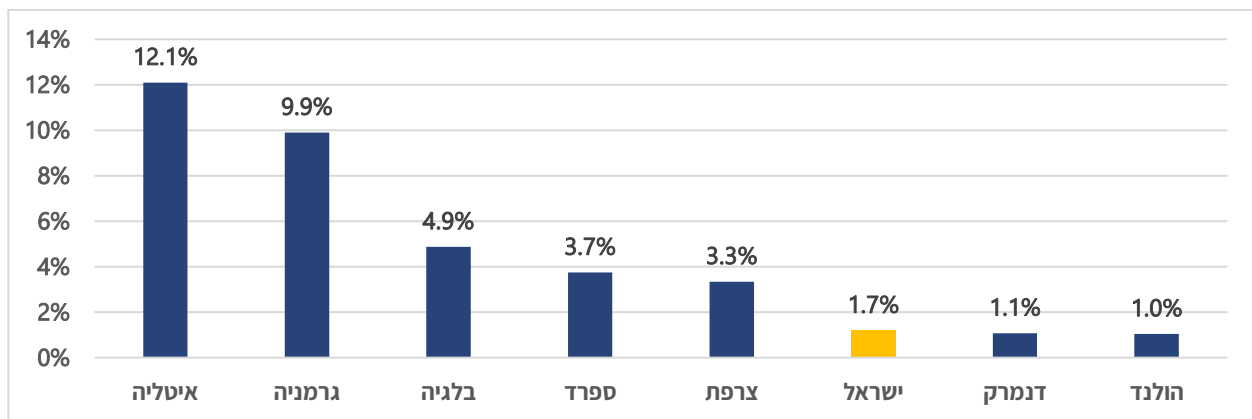
¹⁰⁸ **ערבות מדינה:** על פי המקורות שהוצגו לעיל. במדינות בהן יש שיעורי ערבות שונים לתכניות שונות הוצגו שיעורי הערבות הנמוכים יותר.

109 תרשים 16 - שיעור ההלוואות בקרנות בערבות מדינה מהתוצר

מהתרשים ניתן לראות כי בישראל שיעור ההלוואות בקרנות בערבות מדינה מהתוצר הוא כ-2%, בדומה לאוסטרליה, הנמוך ביותר מבין המדינות שנסקרו. תרשים 17 להלן מציג את שיעור ההלוואות בקרנות בערבות מדינה מנכסי הבנקים בכל מדינה.

110 תרשים 17 - שיעור ההלוואות בקרנות בערבות מדינה מנכסי הבנקים

מהתרשים ניתן לראות כי שיעור ההלוואות בערבות מדינה מסך נכסי הבנקים בישראל הוא 1.7%, גבוה מעט מדנמרק והולנד, ונמוך מיתר המדינות שנסקרו.

4.2 דחייה של תשלומי הלוואות לבנקים

אחד מכלי הסיוע החשובים היה דחיית החזרי הלוואות לבנקים לעסקים ולמשקי בית. כלי זה מסייע לעסקים לנוכח הירידה בהכנסות ועשוי לעזור להם לצלוח את המשבר ללא חדלות פרעון. בלוח 8 שלהלן מוצג פירוט המדינות אשר עשו שימוש בכלי זה.

109 ש.ם.

GDP: OECD, [OECD economic outlook 2019](#), GDP, nominal value, market price, December 10th 2019.

110 ECB, [Credit institutions and money market funds balance sheets](#), accessed: 4 June 2020; ECB, [Potential impact of government loan guarantee schemes on bank losses](#), 26 May 2020; Denmark Nationalbank, [Balance sheet items of the MFI sector](#), accessed: 4 June 2020.

ישראל: הפיקוח על הבנקים, [לוח א2 - המבנה של מערכת הבנקאות](#), 5 במאי 2020.

לוח 8 - פירוט לפי מדינות נבחרות של כלי הסיוע דחייה של תשלומי הלוואות לבנקים¹¹¹

מדינה	דחיית החזרי הלוואות לבנקים	תנאים נלווים
ישראל	דחייה עד 6 חודשים	עבור עסקים שנפגעו במשבר, עד למחזור שנתי של 25 מיליון ש"ח
ארצות הברית	דחייה ב-6 חודשים	רק להלוואות המגובות בערבות מדינה
בריטניה	דחייה ב-3 חודשים	החזר תוך שנה פטורה מריבית
גרמניה	דחייה ב-3 חודשים עם אופציה להארכה	מיועד למיקרו עסקים בלבד.
צרפת	דחייה עד 6 חודשים	תשלום ראשון של הלוואה חדשה הוא לאחר שנה
איטליה	דחייה עד 20 בספטמבר 2020	קיימת ערבות מדינה בסך 33% שנמשכת 18 חודשים לאחר תום הדחייה
אוסטרליה	דחייה עד 6 חודשים	סך החובות העסק פחות מ-10 מיליון דולר לכל ספקי האשראי
בלגיה	דחייה עד 6 חודשים	
הולנד	דחייה עד 6 חודשים	בכפוף לשיקול דעת הבנק. סך החובות העסק פחות מ-2.5 מיליון אירו לכל ספקי האשראי
אירלנד	דחייה עד 6 חודשים	בגין הלוואות עד 50,000 אירו
ניו-זילנד	דחייה עד 6 חודשים	
הונגריה	דחייה עד ל-31 בדצמבר 2020	גם לעסקים וגם למשקי בית
טורקיה	להלוואות קיימות דחייה עד 3 חודשים	תשלום ראשון של הלוואה חדשה - לאחר 6 חודשים
ליטא	דחייה עד 6 חודשים	
פורטוגל	דחייה עד 30.9.2020	ללווה לא היו חובות לרשות המיסים וביטוח לאומי
קנדה	דחייה עד 6 חודשים	בכפוף לשיקול דעת של הבנק
ספרד	דחייה ב-3 חודשים	
סינגפור	דחייה עד ל-31 בדצמבר 2020	פגיעה בהכנסה באשראי צרכני. לעסקים - רק הלוואות עם בטחונות מלאים

מהלוח אפשר ללמוד כי במדינות רבות נעשה שימוש בכלי דחיית תשלומי הלוואות לעסקים שנפגעו במשבר. יש לציין שעסקים ואנשים פרטיים שהחליטו להסתייע בכלי זה ההלוואה שלהם נדחתה לתקופה מאוחרת יותר; לחילופין לאלו שבחרו לשנות את תנאי ההלוואה יתכן והתקופה תתקצר אולם כל תשלום יהיה בסכום גבוה יותר.

4.3 השוואת כלי הסיוע

לוח 9 להלן מסכם את כלי הסיוע בישראל וב-19 מדינות מפותחות לפי הכלים העיקריים.

לוח 9 - פירוט כלי הסיוע במדינות מפותחות

מדינה	אשראי בערבות המדינה	הקלות במיסים וארנונה	מענקים לעסקים	דחיית החזרי הלוואות לבנקים	השתתפות בשכר
ישראל	קיים - ערבות עד 15%	דחיית תשלומי מיסים, ויתור על ארנונה ל-3 חודשים	קיימים	דחייה ב-6 חודשים	תשלום דמי אבטלה ישירות לעובדים בחל"ת

¹¹¹ בנק ישראל, הפיקוח על הבנקים מודיע על מתווה מקיף שאומץ על ידי המערכת הבנקאית לדחיית תשלומי הלוואות כסיוע ללקוחות הבנקים בהתמודדות עם השלכות משבר הקורונה, 7 במאי 2020. המדינות הונגריה, אסטוניה טורקיה וסין - ראו סעיף 3 לעיל.

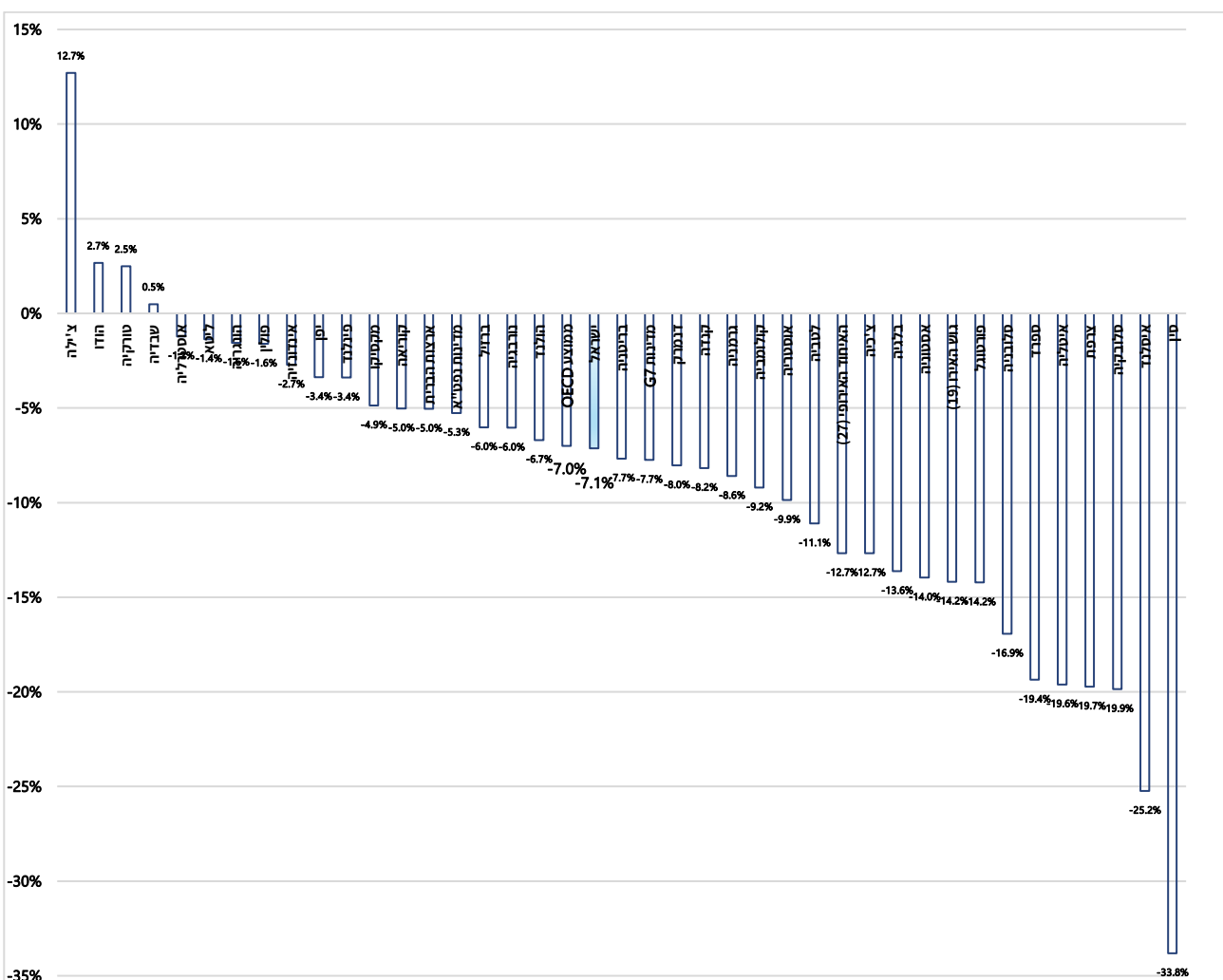
	דחייה ב-6 חודשים	קיימים מענקים על העסקת עובדים	דחיית מיסים	קיים - הלוואה הופכת למענק	ארצות הברית
השתתפות בתשלום משכורות	דחייה ב-3 חודשים	קיימים	דחיית מע"מ ופטור מארנונה לעסקים	קיים - ערבות עד 80%	בריטניה
השתתפות בתשלום משכורות	דחייה ב-3 חודשים	קיימים	דחיית מיסים	קיים - ערבות עד 100%	גרמניה
	תשלום ראשון של הלוואה חדשה לאחר שנה, הלוואה קיימת עד 6 חודשים	קיימים	דחיית מיסים	קיים - ערבות עד 90%	צרפת
השתתפות בתשלום משכורות	דחייה ב-6 חודשים		דחיית מיסים	קיים	איטליה
	דחייה ב-6 חודשים	קיימים מענקים על העסקת עובדים	דחיית מיסים	קיים - ערבות עד 50%	אוסטרליה
	דחייה ב-6 חודשים	קיימים	דחיית מיסים בחודשיים, ביטוח לאומי עד סוף 2020	קיים	בלגיה
השתתפות בתשלום משכורות	דחייה ב-6 חודשים בכפוף לשיקול דעת של הבנק	קיימים	דחיית מס הכנסה ומע"מ	קיים - ערבות עד 95%	הולנד
השתתפות בתשלום פיצויים לעובדים והשלמה למשכורת מקורית		קיימים	הקלה בתשלומי מס הכנסה, מע"מ וביטוח לאומי	קיים - ערבות עד 70%	שוודיה
		קיימים	דחיית מס הכנסה, ביטוח לאומי ומע"מ	קיים - ערבות עד 85%	שווייץ
השתתפות בתשלום משכורות		השתתפות בהוצאות קבועות	דחיית מיסים	קיים - ערבות עד 90%	דנמרק
השתתפות בתשלום משכורות	דחייה ב-6 חודשים בגין הלוואות עד 50,000 אירו	קיימים	דחיית מיסים	קיים - ערבות עד 80%	אירלנד
	דחייה ב-6 חודשים	קיימים מענקים על העסקת עובדים		קיים - ערבות עד 80%	ניו-זילנד
סיוע לשכירים והשתתפות בתשלום משכורות	דחייה עד ל-31 בדצמבר 2020.	קיימים	פטור מדמי ביטוח לאומי והקלות בשאר המיסים	קיים - ערבות עד 90%	הונגריה
	דחיית תשלומים בשלושה חודשים עבור הלוואות קיימות, תשלום ראשון של הלוואה חדשה יהיה לאחר שישה חודשים		דחייה של מע"מ וביטוח לאומי	הלוואות מסובסדות	טורקיה
השתתפות בתשלום משכורות	פריסה מחודשת של הלוואות	השתתפות בהוצאות	פטור מביטוח לאומי ודחייה של מס חברות	קיים	אסטוניה
	פריסה מחודשת של הלוואות		פטור מביטוח לאומי וממע"מ	קיים	סין
השתתפות בתשלום משכורות		קיימים	דחיית מס הכנסה, ביטוח לאומי ומע"מ	קיים	קולומביה
השתתפות בתשלום משכורות	דחייה ב-6 חודשים	קיימים	דחיית מיסים	הלוואות מסובסדות	ליטא
11 מדינות - השתתפות בשכר; מדינה אחת - דמי אבטלה ישירות	16 מדינות	17 מדינות	19 מדינות	20 מדינות	סיכום

מההשוואה אפשר לראות כי בכל 20 המדינות הנסקרות הונהג כלי קרנות הלוואות בערבות מדינה, ב-19 מדינות הונהג כלי דחיית מיסים, ב-17 מדינות מענקים לעסקים, ב-16 מדינות אפשרות לדחיית תשלומי הלוואות, ב-11 מדינות השתתפות בשכר העובדים שהושבתו ורק בישראל תשלום דמי אבטלה ישירות לעובדים שהושבתו.

4.4 צמיחה ברבעון הראשון של 2020

השפעת המשבר הכלכלי בגין הסגרים שהוטלו במטרה לבלום את נגיף הקורונה ניכרת בנתוני התוצר לרבעון הראשון של 2020. במדינות רבות הסגרים החלו במהלך מרץ 2020. בסין, מקור המגפה, הסגרים החלו בינואר 2020. תרשים 18 להלן מציג את הצמיחה בתוצר ברבעון הראשון של 2020 (במונחים שנתיים).

תרשים 18 - שיעור הצמיחה בתוצר במדינות המפותחות ברבעון הראשון של 2020¹¹²

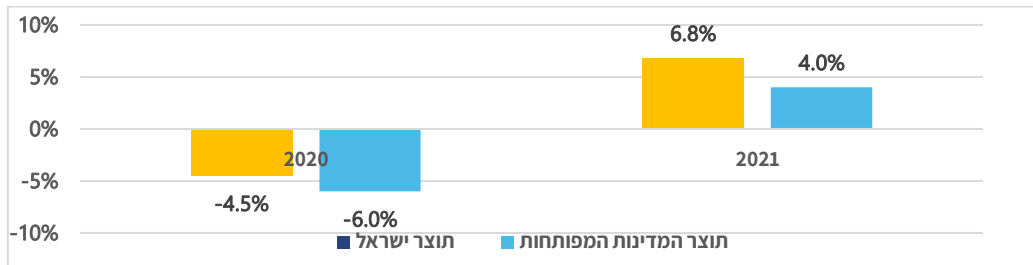
מהנתונים ניתן לראות כי שיעור הצמיחה בתוצר בישראל ברבעון הראשון של 2020 היה **-7.1%**, בדומה לממוצע במדינות ה-OECD **-7%**, גבוה מהצמיחה ב-27 מדינות האיחוד האירופי **-12.7%**, וגבוה מ-19 מדינות גוש האירו **-14.2%**. בסין, בה כאמור הוטלו הסגרים בינואר 2020, והשפעתם היתה על מרבית הרבעון הראשון, שיעור הצמיחה היה **-33.8%**, הירידה הגבוהה ביותר מבין המדינות הנסקרות.

¹¹² OECD.stat, [Quarterly Growth Rates of real GDP, change over previous quarter](https://data.oecd.org/gdp/quarterly-growth-rates-of-real-gdp-change-over-previous-quarter/), accessed: June 4, 2020.

4.5 תחזיות לשנים 2020 ו-2021

תרשים 19 להלן מציג תחזית צמיחה של בנק ישראל לשנים 2020 ו-2021 בישראל ובממוצע מדינות ה-OECD.

113 תרשים 19 - תחזית בנק ישראל לשנים 2020 ו-2021 בישראל ובממוצע מדינות ה-OECD

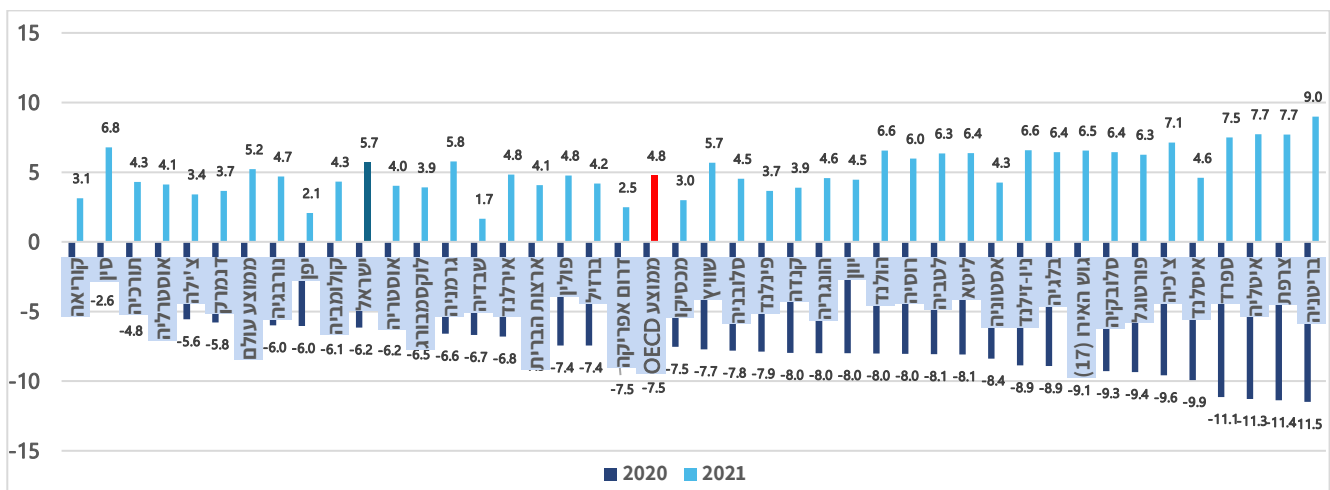

על פי תחזית של **בנק ישראל**, התוצר בשנת 2020 התוצר צפוי לקטון בשיעור של כ-**4.5%** לעומת ירידה של 6% במדינות המפותחות, ובשנת 2021 צפוי לגדול בשיעור של כ-**6.8%** לעומת 4% במדינות המפותחות. שיעור האבטלה בקרב גילאי העבודה העיקריים (24-65) צפוי להיות בסוף שנת 2020 כ-**8.5%** ובשנת 2021 צפוי לרדת לכ-**5.5%**. במצב בו יחול גל התפרצות נוסף צפויה להיות פגיעה גדולה יותר במשק ושיעור האבטלה צפוי להיות בסוף שנת 2020 כ-**11%**.

לפי תחזית משרד האוצר, הצמיחה בשנת 2020 תהיה **-5%**.¹¹⁴ בתרחיש של התאוששות מהירה, שיעור האבטלה, כולל העובדים בחל"ת, צפוי בסוף שנת 2020 להיות כ-**13%** ובשנת 2021 כ-**9%**. שיעור האבטלה ללא העובדים בחל"ת צפוי בשנת 2020 להיות כ-**7%** ובשנת 2021 כ-**5%**.

ב-10 ביוני 2020 פרסם ה-OECD תחזית כלכלית למדינות הארגון בשני תרחישים: התפרצות אחת באביב 2020; שתי התפרצויות באביב ובסתיו 2020. תרשים 20 להלן מציג את תחזית הצמיחה בתוצר בשנים 2020 ו-2021 לפי התרחיש המתון בו תתרחש התפרצות אחת.

115 תרשים 20 - תחזית ה-OECD על שיעור הצמיחה בתוצר בשנים 2020 ו-2021

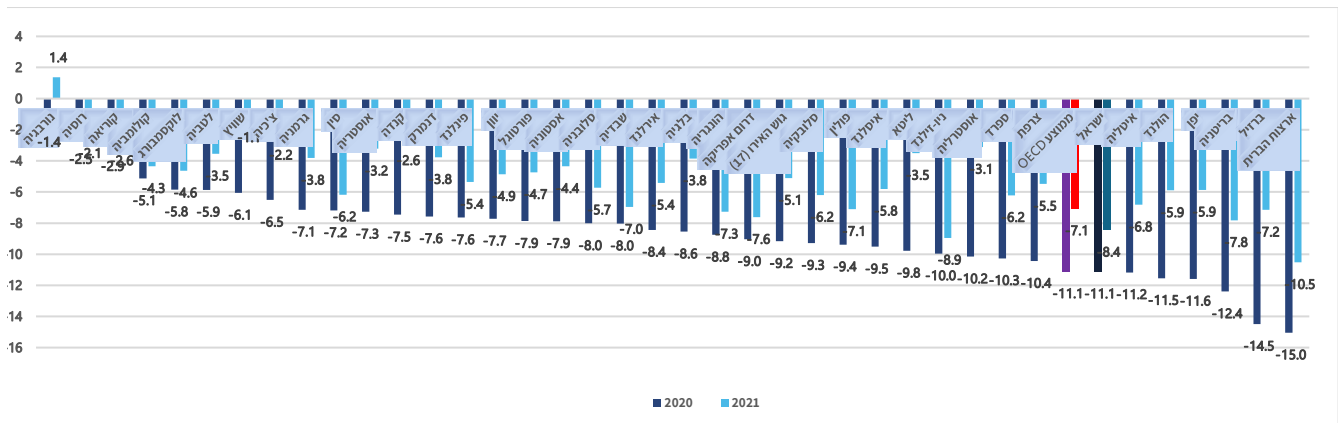
¹¹³ בנק ישראל, **התחזית המקרו-כלכלית של חטיבת המחקר**, 24 במאי 2020.

¹¹⁴ משרד האוצר, אגף התקציבים, מצגת התמודדות עם נגיף הקורונה, דוא"ל, 1 ביוני 2020.

¹¹⁵ IMF, [World Economic Outlook Database](https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/), April 14 2020.

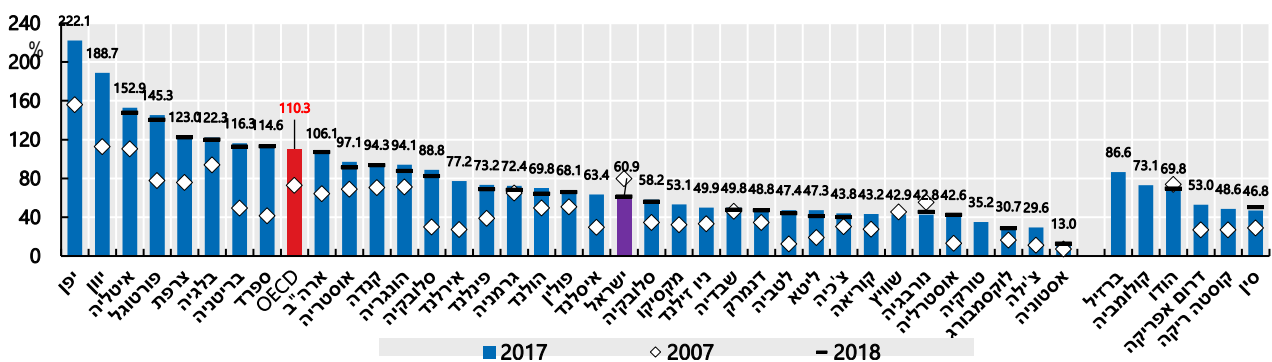
לפי התחזית, שיעור הצמיחה בתוצר בישראל בשנת 2020 הוא **-6.2%** לעומת **-7.7%** בממוצע מדינות ה-OECD ו-**-9.1%** בממוצע מדינות גוש האירו. בשנת 2021, שיעור הצמיחה בישראל נחזה ל-5.7%, ל-4.8% בממוצע מדינות ה-OECD ול-6.5% בממוצע מדינות גוש האירו. לפי התרחיש החמור, הצמיחה בישראל בשנת 2020 תהיה **-8.3%** בהשוואה ל-9.3% בממוצע מדינות ה-OECD. בשנת 2021 הצמיחה בישראל תהיה 2.6% לעומת 2% בממוצע מדינות ה-OECD. תרשים 21 להלן מציג את תחזית ה-OECD על שיעור הגרעון מהתוצר בשנים 2020 ו-2021 במדינות המפותחות לפי התרחיש המתון.

תרשים 21 – תחזית ה-OECD על שיעור הגרעון מהתוצר בשנים 2020 ו-2021¹¹⁶

לפי התחזית, שיעור הגרעון מהתוצר בישראל בשנת 2020 הוא **11.1%** בדומה לממוצע המשוקלל במדינות ה-OECD, וגבוה מהממוצע הפשוט במדינות ה-OECD **8.5%**. הגרעון הצפוי בישראל בשנת 2020 הוא השביעי בגובהו, לאחר ארצות הברית, ברזיל, בריטניה, יפן, הולנד ואיטליה. אחת הסיבות לשיעור גרעון גבוה יותר בישראל היא גרעון גבוה בשיעור של 3.9% כבר בשנת 2019, כלומר כלכלת ישראל נכנסה למשבר עם גרעון גבוה יחסית. בשנת 2021, שיעור הגרעון מהתוצר בישראל נחזה ל-8.4% לעומת 7.1% ממוצע משוקלל במדינות ה-OECD ו-9.1% ממוצע פשוט. מההשוואה עולה כי בשנת 2020 שיעור הגרעון בישראל צפוי להיות מהגבוהים במדינות המפותחות. יחד עם זאת, **יחס חוב תוצר בישראל ירד בשנים 2007 עד 2018 ומספק מרחב פיסקלי לממשלה בהתמודדות מול המשבר הכלכלי**. תרשים 22 להלן מציג נתוני יחס חוב-תוצר בישראל ובמדינות המפותחות בשנים 2007 ו-2017.

תרשים 22 - יחס חוב ציבורי ברוטו מהתוצר בישראל וב-OECD (2007, 2017, % מהתוצר)¹¹⁷

שם. ¹¹⁶

¹¹⁷ OECD: [Government at a Glance 2019](#), לוח 2.9, עמוד 59. ישראל: [דוח בנק ישראל 2019](#), לוח א'-2, עמוד 9, שנים שונות. הנתונים בישראל הותאמו להגדרה הבינלאומית. הממוצע ל-OECD הוא משוקלל, ממוצע פשוט ב-2017 היה 75.1%.

מהנתונים אפשר לראות כי **בשלוש מדינות מפותחות יחס חוב-תוצר בשנת 2018 היה נמוך יותר מאשר ערב המשבר הכלכלי בשנת 2007 – נורבגיה, שוויץ וישראל**, בה הירידה היא החדה ביותר. בראשית שנות ה-2000 היחס בישראל היה גבוה בהשוואה לממוצע ה-OECD, אולם בתקופת המשבר הכלכלי העולמי בשנת 2008 ולאחריו עלה היחס במדינות ה-OECD באופן חד, לעומת ירידה בישראל. בשנת 2019 היחס בישראל היה **59.9%**. הגירעון התקציבי בשנת 2019 היה **3.7%**, לעומת יעד של **2.9%**. למרות זאת, יחס חוב-תוצר ירד במעט, בעיקר בגין עליית מדד מחירי התוצר והתחזקות השקל (שהשפיעה על שיערוך החוב החיצוני).¹¹⁸

4.6 סיכום: השפעת המשבר הכלכלי על העסקים הקטנים והבינוניים

מהסקירה לעיל עלולות התובנות הבאות:

- להגבלות היתה השפעה חזקה יותר על **ענפים עתירי עסקים קטנים ובינוניים** ועם עובדים בשכר נמוך יחסית, כגון מסחר קמעונאי (מלבד רשתות מזון), שירותי אוכל וכדומה.
- ענפים עתירי עובדים בשכר ופיריון גבוהים נפגעו פחות מהמשבר, עקב יכולת עובדים רבים לעבוד מהבית, ויכולת להמשיך למכור ולייצא. הצריכה הפרטית (בעיקר עסקים קטנים ובינוניים, עובדים בשכר נמוך יחסית) ירדה ברבעון הראשון של 2020 בשיעור חד של **20.3%**, היצוא (בעיקר עסקים גדולים, עובדים בשכר גבוה יחסית) ירד בשיעור מתון של **5.9%**. יצוא שירותים של ענפי טק עלה ברבעון הראשון של 2020 בכ-**13.7%**. בנוסף, שינוי בדפוסי העבודה והצריכה בתקופת המשבר ולאחריה עשויים להגדיל ביקושים לטכנולוגיות בהן יש לחברות ישראליות יתרונות יחסיים.
- מגזר העסקים הקטנים והבינוניים בישראל ממונף יחסית ובעל רמת איתנות פיננסית נמוכה יחסית למדינות המפותחות. על-כן, לפי התחזיות שפורטו לעיל, הפגיעה בעסקים קטנים ובינוניים בישראל בגין המשבר הכלכלי צפויה להיות גדולה יותר בהשוואת למדינות המפותחות, בתלות בכלי הסיוע של הממשלה, בעיקר הלוואות נוחות באופן גמיש ודחיית החזרי הלוואות ותשלומי מס.
- בחינת כלי הסיוע בישראל לעסקים בהשוואה למדינות המפותחות מעלה כי בישראל הכלים מצומצמים יחסית ומקשים על מתן הלוואות לעסקים שנקלעו לקשיים פיננסיים עקב ההגבלות והירידה בביקושים. הכלים בישראל אינם ממוקדים דיים לשמירה על **המשך העסקת העובדים**, כמו במדינות אחרות (תוכנית Paycheck בארה"ב).
- שיעור הצמיחה בתוצר בישראל ברבעון הראשון של 2020, במהלכו החל המשבר, דומה לממוצע מדינות ה-OECD. לפי התחזיות, התוצר בישראל בשנת 2020 ירד בשיעור מתון יותר לעומת המדינות המפותחות, ובשנת 2021 יעלה בשיעור גבוה יותר.

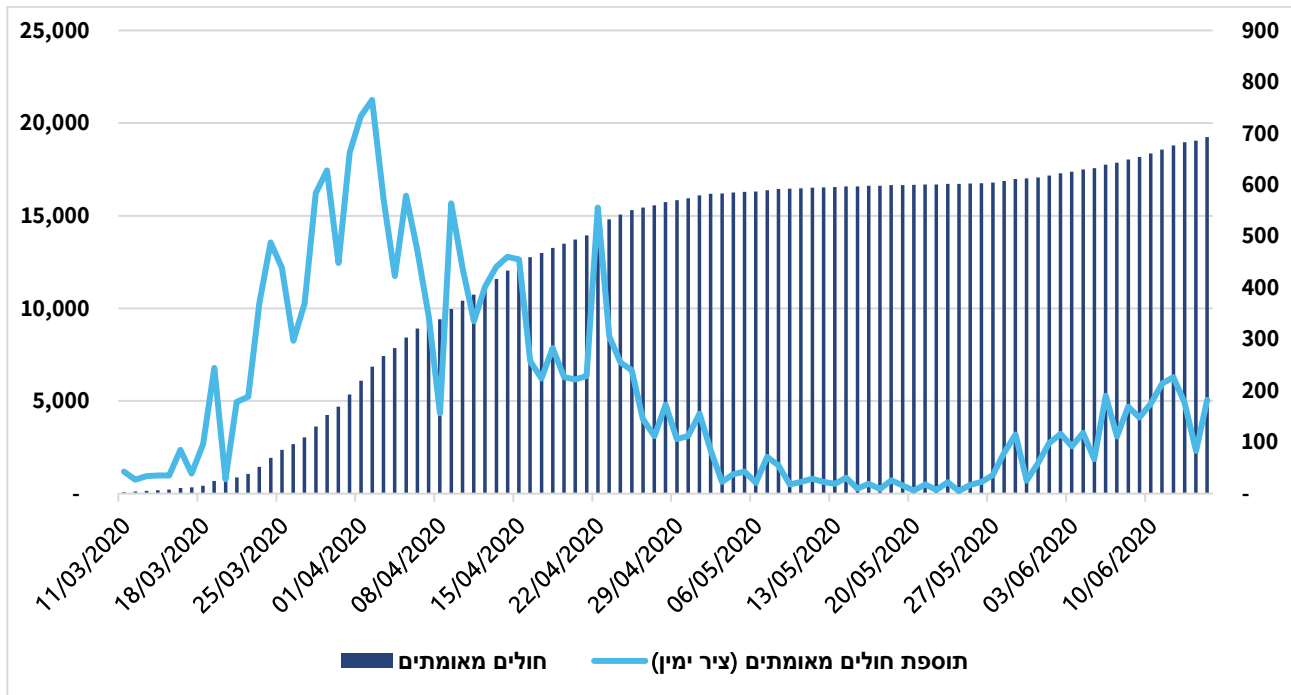
בישראל קיימת שנים רבות **כלכלה דואלית**¹¹⁹, מצד אחד ענפים עתירי עובדים בשכר נמוך יחסית המוכרים בעיקר לשוק המקומי, ומצד שני ענפים עתירי הון ועובדים בשכר גבוה יחסית המוכרים בעיקר ליצוא באופן ישיר או עקיף. מצב זה בא לידי ביטוי בפערי שכר ופיריון גבוהים בין ענפי הכלכלה השונים. **השפעת המשבר הכלכלי היא העמקת הפערים הקיימים בין ענפי הכלכלה, בין העסקים ובין השכירים בישראל.**

¹¹⁸ שם. עמוד 126.

¹¹⁹ בנק ישראל, [דברי נגידת בנק ישראל בכנס אלי הורביץ לכלכלה וחברה – "חברה אחת - כלכלה אחת"](#), 19 ביוני 2017.

OECD, [SME and Entrepreneurship Policy in Israel 2016](#), November 2016.

נספח - נתונים על תחלואה בישראל¹²⁰

מהנתונים אפשר לראות כי החל ממחצית אפריל 2020 חלה ירידה במספר החולים המאובחנים החדשים, אולם לקראת סוף חוד מאי 2020 חלה שוב עלייה במספר החולים החדשים המאובחנים.

תחלואה ותמותה בעולם לפי מדינות OECD יותר המדינות (8 ביוני 2020)¹²¹

מתים למיליון	מתים		חולים מאובחנים למיליון	חולים מאובחנים		אוכלוסייה במיליארדים		אזור
	אחוז	מספר		אחוז	מספר	אחוז	מספר	
229	77.0%	313,193	3,016	57.8%	4,116,520	17.6%	1,365	OECD
15	23.0%	93,584	471	42.2%	3,007,239	82.4%	6,389	אחרות
52	100%	406,777	914	100%	7,123,759	100%	7,754	סך הכול

מהנתונים המוצגים בלוח אפשר לראות כי נכון ל-8 ביוני 2020 אובחנו כ-**7.1 מיליון** חולים בנגיף הקורונה ב-215 מדינות, ומתו מהמחלה כ-**406.8 אלף אנשים**. משקל החולים המאובחנים בנגיף הקורונה ב-37 מדינות ה-OECD מכלל החולים בעולם היה **57.8%** ומשקל המתים היה **77%**, כאשר משקל האוכלוסייה במדינות ה-OECD מסך האוכלוסייה ב-207 המדינות הוא **17.6%**.

שיעור החולים למיליון נפש במדינות ה-OECD הוא **3,016**, ביתר המדינות הוא **471** ובעולם הוא **914**. שיעור המתים למיליון נפש במדינות ה-OECD הוא **229**, ביתר המדינות הוא **15** ובעולם הוא **52**.

¹²⁰ הודעות יומיות של דוברות משרד הבריאות.

¹²¹ Worldometers, [Reported Cases and Deaths by Country](#), accessed: June 8, 2020.

תחלואה ותמותה במדינות ה-OECD, לפי חולים למיליון נפש (8 ביוני 2020)¹²²

מדינה	אוכלוסייה	חולים מאובחנים	חולים מאובחנים למיליון	מתים	מתים למיליון
צ'ילה	19,105,644	134,150	7,021	2,190	115
לוקסמבורג	625,281	4,039	6,459	110	176
ספרד	46,753,690	288,630	6,173	27,136	580
ארה"ב	330,880,530	2,008,792	6,071	112,506	340
איסלנד	341,103	1,807	5,298	10	29
בלגיה	11,586,489	59,348	5,122	9,606	829
אירלנד	4,934,162	25,201	5,107	1,679	340
שבדיה	10,095,291	45,133	4,471	4,694	465
בריטניה	67,863,688	287,399	4,235	40,597	598
איטליה	60,467,085	234,998	3,886	33,899	561
שוויץ	8,650,592	30,972	3,580	1,923	222
פורטוגל	10,198,446	34,885	3,421	1,485	146
הולנד	17,132,558	47,739	2,786	6,016	351
קנדה	37,720,832	95,699	2,537	7,800	207
ממוצע	36,883,201	111,257	2,436	8,465	171
צרפת	65,264,696	153,977	2,359	29,155	447
גרמניה	83,767,456	185,966	2,220	8,779	105
דנמרק	5,790,943	11,962	2,066	593	102
טורקיה	84,279,639	170,132	2,019	4,692	56
ישראל	9,197,590	17,915	1,948	298	32
אוסטריה	9,003,169	16,968	1,885	672	75
נורבגיה	5,418,531	8,561	1,580	239	44
אסטוניה	1,326,481	1,940	1,463	69	52
פינלנד	5,540,198	7,001	1,264	323	58
מקסיקו	128,844,230	117,103	909	13,699	106
צ'כיה	10,707,772	9,629	899	328	31
קולומביה	50,847,406	39,236	772	1,259	25
סלובניה	2,078,921	1,485	714	109	52
פולין	37,849,071	26,780	708	1,161	31
לטביה	2,724,301	1,720	631	71	26
ליטא	1,887,332	1,088	576	26	14
הונגריה	9,661,789	4,014	415	548	57
ניו-זילנד	5,002,100	1,504	301	22	4
יוון	10,425,978	2,997	287	180	17
אוסטרליה	25,480,378	7,265	285	102	4
סלובקיה	5,459,483	1,530	280	28	5
קוריאה	51,266,523	11,814	230	273	5
יפן	126,499,051	17,141	136	916	7

מהנתונים בלוח אפשר לראות שבישראל שיעור החולים למיליון אנשים נכון ל-8 ביוני 2020 הוא **1,948** בהשוואה ל-**2,436** ב-37 מדינות ה-OECD. שיעור המתים למיליון אנשים הוא **32** בהשוואה ל-**171** ב-37 מדינות ה-OECD.

¹²² Worldometers, [Reported Cases and Deaths by Country](#), accessed: June 8, 2020.